

Kerstboek
Het licht schijnt overal

Uitgeverij Ploegsma Amsterdam

Kerstboek

Het licht schijnt overal

met bijdragen van

L. A. Bodaan

H. Th. de Booy

D. A. Cramer-Schaap

Gertie Evenhuis

Gera Jansma-Van Schouwenburg

Heleen Kernkamp-Biegel

W. M. Nijkamp

Tine Pieters-Cortel

H. Spies-Pieterse

Rie Stoové-Bauer

omslag en illustraties van

Laura Gerding

Uitgeverij Ploegsma Amsterdam - mcmlxciv

Jongens en meisjes die ons kerstboek kennen zullen al dadelijk - nu het voor de veertiende maal uitkomt - enkele veranderingen opmerken.

Mejuffrouw Labberton, zonder wie wij ons 'Het Licht schijnt overal' bijna niet meer kunnen voorstellen, kan om gezondheidsredenen haar medewerking niet langer geven. Onnodig te zeggen hoe bijzonder ons dit spijt. Jarenlang heeft zij niet alleen een verhaal voor elk kerstboek geschreven, maar stelde zij ook met veel zorg de rubriek 'Zelf aan het werk' samen en werd al het ingezonden werk door haar nagezien en beoordeeld.

Wij danken Mejuffrouw Labberton hierbij voor alles wat zij zo enthousiast voor 'Het Licht schijnt overal' heeft gedaan. Mevrouw D. A. Cramer-Schaap hebben wij bereid gevonden haar taak over te nemen.

Nieuw is verder het feit dat vele illustraties in twee kleuren zijn uitgevoerd. Evenals voorgaande jaren is 'Het Licht schijnt overal' bestemd voor verschillende leeftijdsgroepen: van 6-8, van 8-11 en van 11 jaar en ouder. De rubriek 'Zelf aan het werk' bevat behalve de gebruikelijke wedstrijdpuzzels en -opgaven weer een knutselrubriek. En een groot aantal boeken ligt klaar voor degenen die mooi werk en goede oplossingen inzenden.

Wij zijn ervan overtuigd dat het kerstboek zoals altijd welkom zal zijn bij allen die Kerstmis willen vieren: in het gezin, in de kinderkerken en op scholen, zondagscholen en clubs.

Inhoud

De tocht door de nacht <i>D. A. Cramer-Schaap</i> - 6-8 jaar	3
Drie bomen op het water <i>Gertie Evenhuis</i> - 8-11 jaar	7
'Hoop op behoud' <i>H. Th. de Booy</i> - boven 11 jaar	14
Het denneboompje <i>W. M. Nijkamp</i> - 6-8 jaar	22
Reinies Kerstfeest <i>H. Spies-Pieterse</i> - 8-11 jaar	25
Een ongewone kerstverrassing <i>Heleen Kernkamp-Biegel</i> - boven 11 jaar	29
Er is een kindje geboren . . . <i>Rie Stoové-Bauer</i> - 6-8 jaar	36
Een kandelaar voor Raphaël <i>Gera Jansma-Van Schouwenburg</i> - 8-11 jaar	40
Kerstfeest in 'De vliegende Engel' <i>L. A. Bodaan</i> - boven 11 jaar	45
Zelf aan het werk <i>D. A. Cramer-Schaap en T. Pieters-Cortel</i>	50
Meer boeken voor Kerstmis	64

De tocht door de nacht

(Lucas 2, vers 15)

Het was een donkere nacht, 'zo donker', dacht Joda met een huivering, 'dat een leeuw die het op de schapen gemunt had vrij spel zou hebben!'

Van de dieren zelf was niets te bespeuren; de geur was het die hun aanwezigheid verried en ook hun geluiden: zo nu en dan het blaten van een lam dat om zijn moeder riep; ook kon hij, als hij goed luisterde, de schapen horen ademen. Of verbeelde hij zich dat alleen maar, zoals je je zoveel verbeelden kunt als je midden in de nacht wakker bent.

De andere herders sliepen. „Blijf jij maar wakker,“ hadden ze tegen hem gezegd, „en roep ons als je wat hoort!“ Gek eigenlijk van hen, er op te vertrouwen dat hij op zou passen . . . Hij zou best zijn ogen dicht kunnen doen en ook slapen, geen haan zou er naar kraaien; er gebeurde 's nachts zelden iets. Toch deed hij het niet; hij zou het nooit doen, al begreep hij zelf niet waarom - en dat wisten de anderen.

Achter hem, links, moest een boom staan. Hij tastte tot hij de ruwe schors voelde. Naar die boom schoof hij toe en leunde er met zijn hoofd tegen. Nu dacht hij aan de dag die voorbij was. Hij was naar het dorp geweest om de broden te halen, die Mirjam eens per week voor hen bakte. Ze had ze klaar gelegd op de bank voor haar hut; zelf had ze zich niet laten zien, en hij wist ook waarom: van herders moest zij niet veel hebben. Hun geld aannemen, dát wel, maar met hen praten . . . ho maar! Schorriemorrie noemde ze hen. En weet je waarom? Omdat zij het waren die de komst van de Messias, de Christus, vertraagden, waar zij zo hartstochtelijk naar uitzag! Ze had het op een keer zelf tegen hem gezegd: „als zulk volk als jullie er niet was, dan hadden wij Zijn komst al lang kunnen vieren . . . Als alle knie zich voor de Heer gebogen heeft, dán zal Hij komen . . . Maar op die knieën van jullie kan Hij nog lang wachten!”

Joda zuchtte. Mirjam had gelijk; ze wáren schorriemorrie. Achim kon vloeken en tieren dat zelfs de schapen er van schrokken. Resa dronk. En van Nathan beweerden ze dat hij eens iemand doodgestoken had. Kon best waar zijn . . . En hij zelf, had hij niet pas nog het mes van Achim gejat omdat het zijne gebroken was? En had hij niet gelachen toen hij er Achim vergeefs naar zag zoeken?

Nee, als het werkelijk waar was wat Mirjam zei, dan zou die Messias nooit komen. En dat was maar goed ook, want wat zou hun te wachten staan wanneer Hij toch kwam? Dan zouden zij er even van langs krijgen . . .

Hij had het opeens koud gekregen. Hij sloeg de deken wat dichtter om zich heen en meteen hoorde hij leven in de boom. Een vogel had zijn tak verlaten en verwijderde zich met snelle vleugelslagen; zeker een uil, die buit had bespeurd.

Opkijkend zag hij een lichte streep aan de hemel die hem verbaasde. Voor zonsopgang was het te vroeg en deze gloed, die zich steeds meer verbreidde, kon ook geen maanlicht zijn. Al gauw was het of de hele hemel in brand stond. Hij zag de andere herders rossig verlicht liggen slapen en vóór hem de schapen, waarvan de vachten ook al licht schenen uit te stralen.

Was het een droom? Maar neen, hij wist toch zeker dat hij wakker was.

„Achim!” riep hij, en toen nog eens, zo luid hij kon, „Achim!” Want nu straalde het licht ook om hen heen en de boom baadde in gloed.

Even later zag hij Achim en Resa en Nathan, door zijn roepen gewekt, met knipperende ogen overeind komen en kijken . . . kijken naar een engel met wijde vleugels die vlakbij hen stond in het licht dat hen allen omstraalde. En langzamerhand maakte zijn verbazing plaats voor angst, omdat hij het had begrepen: dit kon niet anders zijn dan dat waarop Mirjam en met haar talloze mensen wachtten: de komst van de Messias, die allen gelukkig zou maken, behalve degenen die het er niet naar gemaakt hadden. En daar hoorden zij wel in de eerste plaats bij . . . !

Zouden de anderen het ook begrepen hebben? Achim maakt de indruk of hij op het punt stond weg te lopen, Resa lag op zijn knieën en stak smekend zijn handen uit en Nathan leek wel verlamd van schrik! Hoor! Nu begon de engel te spreken, maar zijn stem klonk niet boos; integendeel!

„Weest toch niet bevreesd!” riep hij. „Ik verkondig immers grote blijdschap, en niet voor jullie alleen, maar voor alle mensen! Want heden is de Heiland geboren, Christus de Messias, in de stad van David!”

‘Dat is vlakbij, dat is in Bethleem’, dacht Joda. Maar de engel liet hem geen tijd voor angst of voor vreugde, want hij vervolgde:

„En dit zal voor jullie een teken zijn: je zult het kind kunnen vinden, gewikkeld in doeken en liggende in een kribbe!”

Nu zweeg de stem, maar op hetzelfde ogenblik was er een gewemel van neerdalende engelen, die God loofden en zongen: „Vrede op aarde, ere zij God in den Hoge, Hij heeft in mensen welbehagen!”

Toen was het voorbij. De engelen waren er niet meer; het licht was er niet meer; het was alles duisternis en kou.

Toen verscheen er vlakbij Joda een kleine vlam, want Achim had met trillende handen zijn lantaarntje aangestoken; het verlichtte zijn gezicht, een gezicht dat Joda nauwelijks herkende, zo straalde het van vreugde.

„Laten we nu dadelijk naar Bethlehem gaan,” zei Achim. „We moeten toch gaan zien of het werkelijk gebeurd is wat God zelf ons heeft bekend gemaakt . . . !”

Joda knikte; hij was al overeind en Resa en Nathan eveneens. Maar één gedachte hadden ze: „Naar Bethlehem - en vlug!” Zelfs aan de schapen dachten zij niet meer; een boodschap van God gaat toch immers vóór al het andere?

Wat een drukte, wat een haast om weg te komen! En stel je voor: op het laatste ogenblik bedacht Achim, dat je toch niet met lege handen komen kon in een huis waar net een kindje geboren was! Zelf ging hij een lammetje halen, terwijl Resa met een kluit schapeboter en Nathan met een brood terug kwam. Wat moest Joda geven? Hij bezat immers niets dan de kleren die hij aan had, en het mes in zijn zak waar hij niet eens eerlijk aan kwam . . . !

Maar Achim zei dat ze onderweg stellig wel wat zouden vinden en dat fleurde Joda weer wat op!

De tocht, waar hij zich zo veel van had voorgesteld was anders lang geen pretje! Loop maar eens in het pikkedonker over omgeploegde velden! Het werd een struikelen en vallen! Resa hinkte, en Nathan klaagde over een pijnlijke arm, terwijl Joda nog altijd liep te piekeren over dat geschenk.

Ach, het was maar een armzalig troepje dat op weg was naar het Heil der Wereld! Eindelijk moesten ze, doodmoe, toch even halt houden. En toen kwam Achim met de bange vraag, die hen ook al bezig gehouden had: „Hoe moeten we dat kind eigenlijk vinden?”

„De engel heeft ons toch zeker de tekenen genoemd waar wij hem aan kunnen herkennen,” meende Resa.

„Ja,” Achim zuchtte, „in doeken gewonden’, maar welk pasgeboren kind ligt er niet in doeken gewonden . . . ?”

Maar nu wist Nathan raad. „Het voornaamste vergeet je!” riep hij. „Hij zei toch ook: ‘liggende in een kribbe’. Heb jij ooit een kind in een kribbe zien liggen? Ik niet!”

Nathan had gelijk. „We zullen overal aankloppen en navraag doen,” zei Achim. Maar toen dacht hij weer met schrik aan de volte die er daar in Bethlehem, door de volkstelling, zeker zou heersen.

Nu, je moet dan ook niet denken dat ze het kindje dadelijk vonden toen ze in Bethlehem aankwamen. Bij lange niet! Uren duurde het. Ieder op zijn beurt liet de moed wel eens zakken en wilde het opgeven. Resa zei: „Ik ga er eentje pakken in de kroeg!” En Nathan liep een oude kameraad tegen het lijf, die hem bijna overgehaald had met hem mee naar huis te gaan. En moe dat ze werden . . . Maar toch, als één dreigde er vandoor te gaan, dan probeerden de anderen met vereende krachten hem daarvan terug te houden. En het gelukte hun ook, al was het met moeite. Want een zoeken en vragen dat het me was, en een van het kastje naar de muur gestuurd worden . . . Het liep al tegen de middag toen ze eindelijk iemand von-

den die niet zijn schouders ophaalde en zijn hoofd schudde, maar even nadacht . . . „In de stal van onze buurman, de herbergier, zeggen ze dat er vannacht een kind geboren is,” zei hij. „Niet bij henzelf natuurlijk, maar bij mensen van de volkstelling. Ik zou daar maar eens gaan kijken!”

Dat was tenminste iets. En een kribbe, die hoort toch immers in een stal thuis? Misschien waren ze op het goede spoor.

Vol moed gingen ze toen maar weer op zoek. Achim met zijn lam, Resa met zijn boter, Nathan met zijn brood en Joda met zijn lege handen. Want natuurlijk hadden ze onderweg geen gelegenheid gehad iets te verzinnen.

De herberg was gauw genoeg gevonden; het uithangbord wees hun de weg en de stal bleek er vlak naast. Verlegen stonden ze voor het lage deurtje, tot Achim het open deed en ze een voor een naar binnen gingen.

Na het felle zonlicht moesten hun ogen even aan de schemer wennen. Maar toen zagen ze dadelijk dat ze terecht waren: daar stond hij, de langgezochte kribbe met het kind. Een vrouw lag er naast op wat stro en een man zat te dommelen in een hoek.

Op hun tenen slopen ze nader en legden een voor een hun geschenken neer. Joda schaamde zich en bleef op een afstand staan. Het was of de vrouw zijn schroom begreep, want ze wenkte, dat hij ook moest komen.

Aarzelend deed hij het. „Ik had niets,” verontschuldigde hij zich. Met een glimlach schudde zij het hoofd. „Dat geeft toch niet,” zei zij. „Dat je gekomen bent, is dat dan niet je geschenk?”

Het maakte alles weer goed en toen knielde ook Joda neer. Opeens wist hij dat er toch nog een geschenk was dat hij geven kon, een geschenk waar niemand iets van hoefde te merken: het mes, dat hij Achim terug zou geven!

Drie bomen op het water

In juni van dat jaar was het gaan regenen. Het regende bijna dag en nacht en het regende weken en maanden. Het regende met kleine tussenpozen die hele zomer door. En toen de herfststormen kwamen regende het nog altijd, maar nu in boze stortbuien. Toen was het al december. En het regende nog steeds.

Het was dan ook geen wonder dat het troepje kinderen in het kleine dorp aan de zee op die vakantiemiddag alwéér zat te lezen in de lage keukenkamer van boerin Van Borssele: Rogier en Lisa, Frank van Borssele zelf, en Sari, Pol en Ina; en dan nog Ko Wisseman, die vanuit Ierseke hier was komen wonen. Wat moest je anders doen dan lezen, in zulk weer?

„Het is toch eigenlijk wel gek hè,” klonk opeens de langzame stem van Pol Brakman uit Van Borsseles rieten kraakstoel.

„Wat?” wilde Sari van 't Vrije onmiddellijk weten. En Ina, haar zusje, ging al staan. Ook Rogier kwam overeind, met één oog kijkend naar de troosteloze regen, die wild voorbij de ruiten zwierde. Optochten van zware wolken voeren voorbij tot aan de horizon, waar niets te zien was van het anders fel glinsterende lint van de Schelde; geen schip met witte romp en ook geen masten, niets.

„Ik heb hier iets . . .” ging Pol verder, en Sari deed haar mond al open om: „Schiet een beetje op!” te roepen. De jongens keken dreigend, en Pol zei snel: „. . . een boek vol kerstverhalen . . .”

„Van mijn vader,” stelde Rogier van de dominee vast. Maar Pol vervolgde:

„Moet je 'ns horen wat dáár allemaal gebeurt.”

„Stilte!” gebod Ko alvast. Hij zat gespannen recht en luisterde.

„Dit hier,” zei Pol, „is van een stroper die het niet langer doet . . .”

„Wát niet?”

„Nou, stropen. Op Kerstavond dan hè? En er zijn sporen in de sneeuw.”

„Er zal ook eens géén sneeuw liggen!” viel Lisa spijtig in. „Alleen hiér niet. Met die eeuwige regen!”

„En hier, een inbreker, wacht even. Ja, een jongen vangt hem. Hier, daar gaat het over iemand die altijd ziek is en precies op Kerstavond beter wordt.”

De anderen luisterden aandachtig, dat merkte Pol wel.

„En hier wordt er eentje juist op Kerstdag geboren. O nee, het is de tweede. Dat is dus niet helemaal hetzelfde. En hier, o ja, dat ging over twee vaders die altijd ruzie hadden.”

Twee jongens knikten instemmend: dat was bij hun vaders toevallig óók wel eens.

„Maar toen op Kerstmis . . .”

„Nou?” informeerde Frank benieuwd. Want hij was een van die jongens.

„Ja, toen viel een van de vaders in de gracht en de ander trok hem er weer uit.”

„Hoe kwam die ander daar dan zo toevallig langs?” vroeg Rogier achterdochtig.

„Ja, zulke dingen gebeuren heus hoor,” merkte Lisa een beetje geprikkeld op. Zij vond dat verhaal prachtig en ze wilde niet dat haar broer er afbreuk aan zou doen.

Maar Pol ging zonder te antwoorden haastig verder:

„Dan heb je nog die boer die een vete had met zijn buurman. En dan die Watergeuzen . . .”

„Wat was daarmee?” moest Frank nu ogenblikkelijk weten.

De tachtigjarige oorlog was zijn hobby. Niemand had er zoveel over gelezen als hij. „Nou ja, die vochten altijd zo geweldig op de Schelde, en toen een keer met dat zeegevecht begonnen de kerstklokken te luiden.” Lisa’s ogen werden groot van meelevén. Ko zag het, en heimelijk hoopte hij dat de anderen het niet zouden merken en er om lachen.

„En toen hielden ze er gauw mee op!” riep Pol hard.

„Hoe lang?” wilde Rogier weten.

„Ja hoor ‘ns, dat weet ik ook niet hoor,” antwoordde Pol. „Dan heb ik hier nog lui die over de ijsschotsen liepen . . .”

Dat herinnerden de anderen zich ook, alleen, het vróór daar alweer zo geweldig.

„En dan die kerels in die loopgraven hè?”

„Wat weet jij daar nou van!” zei Frank verachtelijk.

„Ik wou in elk geval maar zeggen dat ze ophielden met schieten en dat ze ‘Stille Nacht’ gingen staan zingen. Elk aan een kant,” meldde Pol bits. Het was vervelend dat Rogier alweer wilde weten wat die soldaten ná dat zingen hadden gedaan.

„Hier, luister, over Oudejaar . . .”

„Regen of sneeuw?” vroeg Ko tamelijk kortaf.

„Hm, sneeuw . . .”, zei Pol aarzelend. „Maar wacht, ik heb hier ook nog een kerstfeest in de oorlog, laat eens kijken . . . ‘Lottertjes kerstdwergje’ . . . nee dat was het niet, wacht hiér. ‘Het had flink gevoren ‘s nachts . . .’”

Er ging een gemompel van afkeuring op.

„En duimendik sneeuw zeker hè?” merkte Rogier honend op.

„Nou nee, hier niet. Wèl in dat laatste, daar ligt het zeven meter dik en er zit een kerel in bedolven. Maar toen . . .”

„Ik weet zeker dat ze hem er op Kerstavond uitgroeven,” bracht Sari, die nog niet veel gezegd had, in het midden.

„Ja, nou je het zegt, ís dat eigenlijk wel zo,” gaf Pol toe. Onzeker keek hij rond.

Sneeuw . . . Maar op de gezichten van de anderen kon je zien dat het alleen teleurstelling was die hen zo boos deed praten. Regen . . . altijd die regen. Wat deed je nu op Kerstfeest met al die regen? Daar kon je niemand uit gaan delven. Iedereen sopte er vanzelf weer uit.

„Nou kun je zeggen wat je wilt, het zijn machtig mooie verhalen,” zei Ko breedspakig. „Maar hiér is zoiets nog nooit gebeurd. 't Is hier, nou ja, gewóón hè?”

Dat vonden de anderen ook. Doodgewoon was het hier. Nooit was in hún dorp iemand na jaren op Kerstavond teruggekeerd, en geen boer had op die dag berouw gekregen van zijn gesnauw tegen de arbeiders; geen knecht omdat hij zijn baas had laten stikken en naar de fabriek getrokken was om een vrije zaterdag te hebben. Tenminste niet dat zij het wisten!

Ook was hier nooit een kindje juist op Kerstdag geboren. En dichtgevroren sloten of rivieren? Allemaal dachten ze aan de Schelde. En tegelijk haalden ze hun schouders op. Voor dié dichtvroom! Eerder zou hij overstromen. En oude zwervers die de kerk indwaalden waar ze in geen zeventig jaar waren geweest? Bij hen niet. Wie niet in de kerk kwam, wel die kwam er nooit; en wie dat niet geloven wilde moest het maar aan Rogiers vader vragen, want die kon het weten.

Ze dachten tot hun hersens kraakten. Daarom vond niemand het verwonderlijk dat Frank eensklaps zei:

„Maar wat niet ís kan kómen. En daar gaan wij voor zorgen.”

Hij zag de gezichten blij oplichten, Frank, en daarom ging hij verder:

„Niet àlles uit dat boek, natuurlijk.”

De anderen knikten. Nee, dan mocht je wel met een heel leger op pad.

„Denk 'ns allemaal goed na, wat we het beste kunnen uitvoeren.”

De meerderheid bleek tenslotte vóór het 'beslechten van een vete', zo wees de even later gehouden stemming op bloknootvelletjes van Franks vader uit. Nu ging het er dus maar om de grootste van alle beschikbare veten te vinden. „Daar is de meeste eer aan te behalen,” zei Ko vol vertrouwen. Dat waren de anderen met hem eens.

En na lang fluisteren riep Frank met zijn lawaaiige stem: „Tot morgen.” Maar aan de open deur en op het modderige erf droegen de storm en de regen zijn woorden weg, het wijde Zeeuwse land in.

Er waren veel meer veten dan je ooit zou hebben kunnen denken. Na een paar uren werk had Frank dat al in de gaten. Er was een vete met de meester, omdat die neefje Krijn een pets om zijn oren had gegeven, terwijl tante Sanne meende dat zij dat zelf wel afkon als dat nodig was. Met de tantes Saar en Bette, omdat zijn ouders er die natte zondag niet op de koffie gekomen waren en daarmee een jarenlange traditie hadden verbroken. Met neef Beyermans in de Hughopolder, omdat hij een boom gekapt had op de hofstee die eigenlijk van de tantes was. Er waren zoveel ruzies op het dorp, dat je ze niet zou hebben kunnen tellen, en om redenen die je niet zou hebben geraden, ook al was je er voor gaan zitten. En dan had Frank nog niet eens de vete van zijn vader met Ko's vader, de smid, meegeteld, de vete om het paard dat verkeerd beslagen was. Daar was nog een proces van gekomen in Middelburg.

Maar hoe al die andere veten precies in de wereld gekomen waren was nog niet zó eenvoudig op te lossen. Het enige wat Frank opviel was dat het in grote trekken precies zo was gegaan als bij hen op het schoolplein, als je ruzie kreeg en dan niet meer tegen die andere jongen praatte. Er waren massa's mensen die allang niet meer tegen iemand anders praatten.

Zo had je nicht Mariëtta, die, toen ze tante Lena naar de kerk zou rijden, niet eens uit haar auto had willen stappen om aan te bellen en waarom? Omdat ze haar nieuwe hoed niet wilde laten natregenen. Jazeker. Sommige veten bestonden al wel twintig jaar in de familie, en soms wist niemand meer precies waarom hij ook alweer begonnen was. Dát was op het schoolplein wél anders. Ook bleven grote mensen aanmerkelijk langer kwaad dan schooljongens. En de moeilijkheid was dat de betrokken personen, zodra je van hun vete repte, je vreemd aankeken en ijsig zeiden: „Jao, jao.“ En nog eens: „Jao, jao.“ Of: „Nee, dát is geen familie. Wél-neent!“

Ook de andere kinderen waren op hun zwerftochten tot dezelfde slotsom gekomen. Toch werd de dag daarna eenparig besloten dat de vete met de groenteboer de allerergste was, omdat daarbij het halve dorp én nog de koster én de leiders van de zondagsschool waren betrokken en omdat de groenteboer nu geen kerstboom wilde leveren dit jaar.

„Ik ben er altijd al tegen geweest, tegen al dat heidendom van die ouwe Germanen!“ had hij op het meest verhitte moment van de strijd geroepen. „En nou is het afgelopen! Geen kerstboom!“ En waar kreeg je hier in Zeeland nu zo gauw een kerstboom vandaan?

Toen is het gebeurd dat de kinderen zelf bij de vete betrokken raakten. Want toen ze aarzelend bij de kar van de groenteboer waren komen aanslenteren om daar maar het eerst zijn vete te beslechten, liep alles heel anders dan ze hadden gedacht. De groenteboer wás al geen bijzonder vriendelijke man, en dat was er door de schermutselingen en de regen van de afgelopen weken niet beter op geworden. Omdat hij altijd boos werd aangekeken dacht hij dat de grote mensen hun kinderen op hem hadden afgestuurd.

En tenslotte liep de woordenwisseling rondom zijn kar - de kinderen ervóór, met bedremmelde gezichten, hij zelf eráchter, zijn rood kwaad hoofd tussen de sinaasappelkistjes - zo hoog, dat de jongens en meisjes zelf onderling meningsverschil kregen en tenslotte woedend in twee groepen uiteen renden. Scheldend en tierend klom de groenteboer intussen achter zijn stuur. Hij startte de wagen zo wild, dat er een kistje druiven op de weg viel.

„Géén kerstboom!“ hoorden zelfs enkele mensen in de Zeestraat hem dreigend roepen. Nee, déze vete was er alleen maar erger op geworden.

Toch lieten de beide groepen, die nu kwaad op elkáár waren, zelfs in hun verdeeldheid de moed niet zakken. Ko en Rogier zwoeren dat zijzelf dan wel voor een boom zouden zorgen. Het merkwaardige was dat ze het deden ook. Ze lifften naar de veerhaven, waar ze snel en ongezien aan boord gingen van de grote witte veerboot 'Prinses Irene', die wel tweeduizend mensen vervoeren kan en meer dan honderd auto's. In Middelburg was het markt . . .

Pol en Frank keken elkaar intussen verbeterd aan.

„De overkant?“ vroeg Pol gespannen.

„Te riskant,“ bromde Frank. „Als er mist komt vaart de boot niet meer. En waar blijf je dan? Wacht . . .“

Je zou het niet geloven. Maar geen half uur later zaten die drie, want ze hadden Lisa meegenomen, in de laadbak van de auto van Gentil de garnalenman, op weg naar de kerstbomenmarkt in Gent.

„Heb ik het niet gezegd?“ zei Pol handenwrijvend. „Gentil leent mij wel franken, hij heeft het zelf gezegd. En om zes uur zijn we terug.“

Maar om zes uur wáren ze niet terug, en Rogier en zijn troep óók niet. En in het dorp begonnen vaders ongerust te vragen. Verschillende mensen haastten zich om

te vertellen van de grote ruzie, waarbij tenslotte iedereen woedend was weggelopen.

„Hij riep nog 'Géén kerstboom!'” zei de schoenmaker behulpzaam.

Van Borssele keek uit de hoeken van zijn ogen naar de smid, Ko's vader. Die twee stonden op niet te beste voet sedert die keer met dat paard. Dat hun zoons vrienden waren konden zij niet helpen. Smid Wisseman keek naar de lucht. „Mist,” zei hij.

„'t Is zonde,” merkte de bakkersvrouw, die met gekruiste armen in haar winkel-deur stond, meewarig op. De mannen dachten aan hun kinderen, die natuurlijk van ellende weggelopen waren. De smid schraapte zijn keel.

„'t Is niet dat het wat kan schelen, maar voor die kleine jongens . . . een kerstboom . . .” Hij keek onderuit naar Van Borssele.

„Ik zeg altijd dat het dáár niet in zit,” sprak die. „Maar zij hoeven de dupe niet te worden.” Waarván, dat liet hij in het midden. „Ik heb mijn wagen nou toch hier, toevallig,” zei hij koel.

„We kunnen die van vijf voor zeven halen,” zei de smid zo stroef mogelijk, terwijl hij al zat. Ze joegen naar de veerhaven en reden net op tijd mee in de dubbele file auto's, het donkere met knipperlichten pinkelende laadruim in. Daardoor zagen zij niet hoe hoog boven hen van de gangway voor voetgangers twee kleine jongens behoedzaam afdaalden, iets donkers achter zich aan slepend. Met een geweldige dreun zette de grote boot af, naar de zee.

Om zeven uur waren Rogier en Ko terug. Bij de kerk morrelde Rogier met een verkeerde sleutel, die hij uit zijn vaders studeerkamer had 'geleend' en Ko fluisterde: „Leg 'm nou hier maar neer, gauw. 't Is al wél zo. Vooruit nou, daar lopen mensen, ik hoor ze.”

Ze schoten weg. Nog geen twee minuten later sleurden Pol en Frank, met Gentil, die per se had willen helpen en die ook zijn franken niet terug had willen hebben, een zware boom naar de consistoriedeur.

„Awel, 't is goed zo,” zei Gentil. „Een schonen boom. De paster vindt 'm wel.” Rogier gunde zich de tijd niet om te zeggen dat zijn vader niet zo heette, want boven hen begon plotseling met een geweldige dreun de torenklok te luiden, en dodelijk verschrikt stoven ze alle drie het straatje uit.

De mist werd dichter. De jongens kregen op hun kop omdat ze te laat thuis waren, maar niemand leek er ècht zijn aandacht bij te hebben. Want baas Van Borssele en smid Wisseman waren nog niet thuis. En dat was des te vreemder omdat iedereen wist dat die twee ruzie hadden. Toen werd er door de radio bij de nieuwsberichten omgeroepen dat de grote veerboot door de zware mist niet kon binnenkomen.

„Daar hebben we nou radar voor,” mompelde vrouw Van Borssele verbolgen. En ze belde onmiddellijk de mannen van de veerhaven op om zich ervan te verzekeren dat haar man toch eten genoeg kreeg daar, op dat stikdonkere water, en dat de boot niet lekgeslagen was.

Maar even geheimzinnig als de mist zich laat vallen en mens en schip en water bedekt met zijn gordijnen, heft ze zich soms ook plotseling weer op. Dat kan geen mens en ook geen zeeman van te voren zeggen. Om twee uur liep de grote boot tóch binnen. En midden in de nacht kwamen twee mannen met iets donkers bij de achterzijde van de kerk aan.

„Leg 'm hier maar voor 't portaal," zei de een. „'t Is nou al mooi genoeg." En de ander zei: „Ze moeten dan nou zelf maar weten wat ze d'r mee doen." Het was moeilijk te bedenken wat ze nú nog zouden zeggen. Kwade woorden wilden ze niet meer spreken nu ze een zeven uur lang zo dicht naast elkaar in de auto hadden gezeten. En de goede wilden nog zo moeilijk komen. Tenslotte zei Van Borssele dus: „Den goeien avond dan hé?" En de ander zei tevreden: „Van 't zelfde dan maar." Want méér zeggen mannen niet tegen elkaar.

Toen de kerstklokken gingen luiden over het kleine dorp aan de zee waar nu de mist was opgetrokken, vond de koster bij de kerk de drie bomen. Hij meldde deze vondst opgewonden bij de dominee, die op zijn kerstpreek zat te staren en verrast opkeek. Lachend zei hij: „Zet ze er alle drie maar neer!"

„Maar ze zijn niet gekroond!" protesteerde de koster. Want dat zeggen de Zeeuwse mensen inplaats van versierd.

„Zet er dan maar grote witte kaarsen in," raadde de dominee. Wat keek hij vrolijk! „En luid de klok zo hard je kunt, want zie je hoe licht het wordt?" De koster trok af, mompelend: „'t Is niét gelijk het hoort; geen ballen, slingers, niks."

„Het is niet om het een of ander," zeiden twee jongens op die Kerstmorgen in zichzelf, „maar ik wil toch weten wat ze met onze boom gedaan hebben."

En twee vaders, die eigenlijk niet van plan waren geweest om naar de kerk te gaan, waren er om dezelfde reden tóch. Zelfs Gentil de garnalenman, die op dat uur in zijn eigen kerk en bij zijn eigen paster had behoren te zitten, was bij het dreunend beieren van de oude klok de kerk 'van de jongens' in geslopen. De tantes waren ook gekomen, zoals altijd, en Franks ooms en tantes, en de groenteman, de schoenmaker en de bakkersvrouw. Allemaal waren ze in de kerk - hoewel sommigen het eigenlijk niet wilden - alleen maar om de boom te zien, die er niet zijn zou, die er wás, die van hén alleen was . . . Ze keken elkaar aan, en ze knikten stijfjes. Want je kon je hier niet àl te enthousiast tonen.

En toen zagen ze hun boom. Maar hij was niet alleen. Drie bomen stonden er. En alle drie die dennebomen waren onversierd; ze stonden daar maar heel gewoon alsof ze uit het bos kwamen. Maar alle drie droegen ze lichten, grote, witte, stralende lichten. En de eerst nog stroeve gezichten ontspanden zich, de mensen schraapten hun kelen, om samen te zingen van een Kind, in de Kerstnacht geboren. Buiten begon het opnieuw te regenen.

'Hoop op behoud'

De winter was vroeg ingevallen; een week na Sint Nicolaas begon het al te vriezen. Aanvankelijk leek het erop of de oceaandepressies het zouden winnen, maar een uitgestrekt hoge-drukgebied boven Scandinavië en Rusland voerde koude lucht naar het westen en op 19 december lag het IJsselmeer vrijwel dicht. De tjalk 'Hoop op behoud', op weg naar Ameland met een lading grind, had nog maar net kans gezien het ijs te breken op haar tocht van Kampen om de Noord. Toen Willem Brouwer, de dertigjarige schipper van de 'Hoop op behoud', in de schutsluis lag van Kornwerderzand, wenste de sluismeester hem geluk. „Je zult wel het laatste schip zijn geweest dat wij dit jaar nog kunnen doorschutten,” zei hij. „Het is me het wintertje wel!”

Ook op de Waddenzee begon zich al ijs te vormen, maar de enkele schotsen dreven met de eb naar zee en Brouwer kon het er dus wel op wagen naar de aanlegsteiger bij Nes op Ameland te varen. Daar zou hij zijn lading moeten lossen. Hij rekende er op voor Kerstmis terug te zijn in Harlingen.

De 'Hoop op behoud' was een ruim zestig jaar oude ijzeren tjalk en de schipper de derde Willem Brouwer die met dit schip van zuid naar noord en van west naar oost door Nederland voer. Zijn grootvader had de tjalk laten bouwen, een prachtig schip, dat met zijn grote bruine zeilen een lust voor het oog was. Toen zijn zoon Willem het roer van hem overnam werd het al moeilijker om met een zeiltjalk droog brood te verdienen; meer en meer binnenschepen kregen immers een motor aan boord. De derde Willem Brouwer was op de 'Hoop op behoud' geboren toen de tjalk te Harlingen lag. Op jeugdige leeftijd al was Willem III, zoals men hem noemde, een grote steun voor zijn vader. Hij groeide op tot een boom van een kerel, die alle vaarwaters, bruggen en sluizen van Nederland kende. Het was een sober bestaan bij de binnenscheepvaart, maar hij voelde zich zó verknocht aan de 'Hoop op behoud', dat hij er nooit aan dacht een baantje aan de wal te zoeken. Tien jaar na het einde van wereldoorlog II stierf zijn vader en werd hij schipper. Het eerste wat hij deed was de tjalk van een behoorlijke motor te voorzien. Hij kocht hij een dieselmotor, deed de zeilen aan kant, kortte de mast in en voorzag deze van een stevige laadboom. Het ging hem wel aan zijn hart om de 'Hoop op behoud' tot een motortjalk te verbouwen, maar er was geen keus. Zijn vrouw, ook uit een schippersgezin, zorgde ervoor, dat het schip een sieraad bleef op de wateren van Nederland. De verf blonk en het koper was steeds gepoetst.

Vier kinderen hadden zij nu; twee zoons en twee dochters: de zevenjarige Willem ('Willem IV' dus), twee meisjes van vijf en drie jaar en een jongetje van tien weken, Klaas. Antje kwam handen te kort, maar als de kinderen sliepen en zij met haar man in de lage kajuit zat bij het roodgestookte schipperskacheltje, voelde zij zich gelukkig. Het was een vrij leven, ondanks de voortdurende strijd om het hoofd boven water te houden. Willem Brouwer was dankbaar voor het mooie vrachtje dat hij naar Ameland moest brengen. Als hij met opkomende vloed van Harlingen vertrok zou hij met zijn diepgeladen tjalk over de ondiepten van het Abt - de zuidelijkste punt van het Terschellingerwad - kunnen varen om dan, via het 'Vaarwater naar de Zwarte Haan', Dantzigat en Molengat, de geul naar de aanlegsteiger van Nes te bereiken. Door de aanhoudende oostenwind stond er

weinig water op het wad, maar het was springvloed en daarom meende hij een goede kans te hebben. 'Nu of nooit', had hij gedacht. Als de winter doorzette zou hij wel eens gedwongen kunnen worden vele weken in de haven van Harlingen te moeten wachten.

Met helder vriezend weer voer de 'Hoop op behoud' in de vroege morgen van 20 december dicht langs de Friese kust over de vlakte van Oosterbierum. Er stond weinig wind. Hier en daar dreef al wat ijs, maar dit belemmerde de vaart niet. Toen de ondiepten van het Abt naderden, nam de jonge Willem IV een lichte peilstok en praaide de diepten door naar zijn vader, die, met een wollen muts op het hoofd en in dikke trui gehuld, aan het roer stond. Even schuurde de 'Hoop op behoud' over het zand, maar de krachtige motor hielp haar over het laagste punt heen en in het door drijfbakens aangegeven 'Vaarwater naar de Zwarte Haan' was weer voldoende water onder het scheepsvlak. Het zicht werd minder; flarden mist dreven over de wadden. De Friese kust was al niet meer te zien. Willem Brouwer maakte zich echter geen zorgen; hij had al zo dikwijls met mist op de wadden gevaren. Zolang hij leiding had aan de bakens kon hij zijn weg wel vinden. Enkele krijsende meeuwen volgden in sierlijke duikvluchten de groen geschilderde tjalk. Ze doken naar vis en naar de etensresten die Antje over boord had gegooid. De wind was geheel gaan liggen en de mist werd dikker. Een stille kleine wereld; de 'Hoop op behoud' was opgeslokt door de kille vochtige mist en koerste op kompas van het ene baak naar het volgende.

Willem Brouwer stond zwijgend aan het roer en was dankbaar als hij weer een drijfbaken uit de mist zag opdoemen. Het was bijna hoogwater, zodat aan de grond lopen een oponthoud van zeker vierentwintig uur zou betekenen. Een nachtelijke navigatie door de kronkelende geulen van het wad was met mist immers volstrekt onmogelijk. Alles ging goed; na het nauwe 'Vaarwater naar de Zwarte Haan' kwam de 'Hoop op behoud' in het diepe Dantzichgat. Nu nog maar een klein rukje door het Molengat en dan zou, na een half uur, het doel van de reis zijn bereikt. Alles was nu potdicht door de mist; er was geen tien meter zicht.

„Antje!” schreeuwde Willem Brouwer plotseling. „Neem het roer over!” Zijn vrouw had al begrepen dat er iets mis was. Ze had het rare ploffen van de motor gehoord. Eerst leek het alsof het hart van de tjalk zou blijven kloppen, maar even later werd het beklemmend stil. De 'Hoop op behoud' dreef met de vloed om de Oost. Willem Brouwer schopte zijn klompen uit en rende op kousevoeten over het beijzelde dek naar de ankerlier op het voorschip. Het anker plonsde in zee, de ketting ratelde uit. De tjalk lag op stroom . . . Het was snel werk geweest; maar in de korte tijd verlopen tussen het uitvallen van de motor en het ten anker komen had de vloed het schip enkele honderden meters meegenomen. De oorzaak voor het stoppen van de motor was gauw gevonden: een verstopte brandstofleiding; maar het eerste baken van het Molengat was door deze tegenslag gemist.

„Wachten op beter zicht of toch proberen de geul te vinden?” Antje had haar man even zwijgend aangekeken; zij begreep wat er in hem omging. Hij klemde zijn lippen open. Een flauwe windvlaag joeg een rimpeling over het water, de mist leek ijler te worden.

„Ik waag het er op,” zei hij kortaf. Antje en Willem draaiden de ketting binnen, de motor liep als van ouds en langzaam varend zocht de tjalk haar weg over het wad. Na enkele minuten was alles weer potdicht.

„Een baken!” schreeuwde de jonge Willem plotseling. Ijdele hoop, het bleek een leeg kistje te zijn.

„'t Zit niet goed,” dacht Willem Brouwer, „we zijn op het wad beoosten het Molen-

gat terechtgekomen; mijn enige kans is nu noordwest uit te gaan, dwars op de richting van de geul.' Hij legde het roer aan boord, maar de tjalk draaide slechts langzaam bakboord uit en schuurde over de bodem. De motor werd op volle kracht gezet, de schroef maalde het water met vaart naar achteren. Het wad had het schip echter in zijn greep en na een paar minuten martelen moest de strijd worden opgegeven. Willem Brouwer gaf zich nog niet gewonnen. Hij zette het jolletje over boord om de diepten op te meten rondom de 'Hoop op behoud'. Veiligheidshalve had hij een lange lijn meegenomen, om met de tjalk verbonden te blijven. In deze dikke mist zou hij immers zijn schip niet uit het oog mogen verliezen. De eb stond nog niet door, dus er was nog een kans om vlot te raken. Spoedig werd het hem echter duidelijk, dat hij midden op een vlakke plaat was terechtgekomen. Een half uur later begon het water al te zakken; de 'Hoop op behoud' zat hulpeloos geboeid. Het wad viel droog.

In de late namiddag was het water weggevloeid en lag de tjalk in een bedding van grauw slijk. Willem Brouwer maakte zich nog geen zorgen, maar toen hij 's avonds het weerbericht hoorde, begreep hij, dat de kans op vlotkomen voorlopig was verkeken. De verwachting luidde immers aanhoudende mist met oostenwind, al verminderde de vorst wel.

De volgende dagen kropen traag voorbij. De mist klaarde niet op en zelfs op het hoogtepunt van de vloed bleef de 'Hoop op behoud' muurvast op het wad zitten. De kinderen werden ongedurig en de stemming aan boord zakte.

Willem Brouwer maakte zich grote zorgen. „Als er geen verandering komt in het weer, zitten wij met Kerstmis nog op het wad,“ zei hij, toen hij, nadat de kinderen eindelijk sliepen, met Antje bij de kachel zat.

„Dáár komen we wel doorheen,“ zei ze, „erger is, dat ik geen melk meer heb voor Klaas. Ook de aardappelen zijn op, evenals het vlees. Alles wat we nog hebben zijn een paar eieren en een stukje oud brood.“

„'t Spijt me Antje, ik had niet moeten proberen in deze mist naar Nes te varen. Zodra het zicht iets beter wordt zal ik noodseinen geven. Misschien ziet de kustwachter op de vuurtoren van Hollum die wel.“

„En dan?“ vroeg Antje.

„Dan komt de reddingboot van Ameland. Auke Barf laat ons zeker niet in de steek.“ Willem Brouwer wist dat de reddingboten onmiddellijk uitvoeren als er om hulp werd gevraagd. Auke Barf, de schipper van de 'Dr. W. H. van Rietschoten' kende hij goed en hij had verhalen van hem gehoord over tochten naar het wad om vastgelopen binnenschepen of vissersvaartuigen van voedsel te voorzien.

Hij ging naar dek en tuurde voor de zoveelste maal in de richting van Hollum. Het krachtige licht van de vuurtoren bleef echter verborgen achter de dikke mist. Die nacht lag hij te woelen in kooi en kon de slaap niet vatten. Hij dacht aan het naderende Kerstfeest, waar Antje en hij zich zo op hadden verheugd. Het zou morgen 24 december zijn. Geen melk meer voor de kleine Klaas, onvoldoende voedsel voor de kinderen . . . Gelukkig geen gebrek aan water en brandstof. Dat Antje en hij honger zouden krijgen was tot daar aan toe, maar de kinderen . . .

Midden in de nacht stond hij op en ging weer naar dek. Het was gaan waaien en tussen mistflarden zag hij plotseling het licht van Hollum. Van deze onverwachte opklaring moest hij gebruik maken. Hij haalde oude lappen te voorschijn, deed deze in een paar zinken emmers, goot er petroleum overheen en stak de brand er in. Hoog laaiden de vlammen op. Toen het vuur begon te verminderen zocht hij nog meer lappen, maar kon niets vinden. 'Dan maar oude kleren,' dacht hij.

Antje had hem op dek horen stommelen en was ook opgestaan.

„Wij hebben nog een matrasje,” zei ze.

„’t Doet er niet toe wat het is,” zei hij, „als het vuur maar blijft branden. Straks zitten we weer in de mist en dan is onze kans verkeken.”

Alles wat maar enigszins kon worden gemist werd nu in brand gestoken. Zij warmden zich aan de walmende vlammen en zagen tot hun blijdschap dat het licht van de vuurtoren helderder werd. De mist leek bij toverslag verdwenen.

„Als ze ons zien, dan schieten ze een lichtkogel af,” zei Willem Brouwer. Nauwelijks had hij dit gezegd of een witte ster rees boven de toren omhoog. Daarna nog een en na enige tijd een derde . . .

Willem Brouwer haalde opgelucht adem. „Ze kijken goed uit op Ameland,” zei hij verheugd. Hij wierp nieuw voedsel op het vuur. ‘Dan zullen ze begrijpen dat we hun sein hebben gezien,’ dacht hij.

Een half uur later rolde een nieuwe mistbank over de Waddenzee en de ‘Hoop op behoud’ werd weer opgeslokt . . .

De aannemersfirma die de ‘Hoop op behoud’ 20 december te Nes had verwacht met een lading grind, had wel begrepen dat de mist het schip parten had gespeeld. Er waren telefonisch inlichtingen gevraagd te Harlingen; de tjalk was 20 december vertrokken en dus nu al ruim drie dagen over tijd. De kustwacht Hollum werd gevraagd extra goede uitkijk te houden, maar de hardnekkige mist maakte dit onmogelijk. Toen in de nacht van 23 op 24 december het vuur werd gezien begreep de dienstdoende kustwachter onmiddellijk, dat dit noodsein afkomstig zou kunnen zijn van de ‘Hoop op behoud’. Het kwam wel meer voor dat binnenschepen geboeid raakten op het wad en dan gebrek kregen aan voedsel. De kustwachter, die het bericht telefonisch doorgaf aan de secretaris van de reddingcommissie der K.N.Z.H.R.M. - Koninklijke Noord- en Zuid-Hollandse Redding-Maatschappij - te Ameland gaf hem de raad de reddingboot ook voedsel, water en brandstof mee te geven.

Weinige minuten later werd de rust te Hollum verstoord door het geloei van de sirene op de even buiten het dorp staande zuivelfabriek. De Hollumers schrokken wakker door dit sein, waarmee de bemanning van de reddingboot werd gealarmeerd. Voerlieden en bemanningsleden kleedden zich snel aan, verlieten de veilige beschutting van hun huizen en liepen in de kille, mistige vriesnacht naar het boot-

huis. De boeren hadden hun paarden gelukkig tijdig 'op scherp' gezet. Ameland was met een dunne laag ijzelsneeuw bedekt en de beesten hadden zonder de scherpe ijzeren punten, die in de hoefijzers waren gedraaid, onmogelijk de zware reddingboot met wagen kunnen voorttrekken. Enkele winkeliers werden ook uit bed gehaald voor brood, aardappelen, melk, vlees, groente en een paar blikken petroleum. Auke Barf had de peiling waarin het noodsein was gezien op de kaart uitgezet. Hij was volkomen thuis in het grillige waddegebied, dank zij veelvuldige oefentochten met de reddingboot; hij vertrouwde er op de strandingsplaats te vinden.

De zware rupsbandwielen van de reddingbootwagen, voortgetrokken door acht dampende paarden, ratelden over de straatstenen. Er achter liepen de in gele oliedekleding gehulde redders, bivakmutsen op het hoofd. De mist was heel dik en daarom liep vóór de stoet uit een man met een helder brandende magnesiumfakkel, om de beijzede weg te verlichten. Een half uur later, op het Zuidweststrand, joegen de boeren hun paarden tot borsthoogte het ijskoude water in om de wagen in zee te trekken. De boot gleed er af, Auke Barf zette de motor op volle kracht, liet het roer zakken en de blauw-witte motorstrandreddingboot 'Dr. W. H. van Rietschoten' verdween in de mist. Met Auke Barf mee waren er zes man aan boord. Een stond met een peilstok in de hand voorop, de anderen zaten in de beschutting van de zeildoekse kap achter de motorkamer. Het was vallend water, zodat er met voorzichtigheid moest worden gevaren. Al had de reddingboot een diepgang van maar 60 centimeter, als zij zou vastlopen moesten ze op het doorkomen van de vloed wachten. Ieder oponthoud kon fataal zijn; je kon nooit weten of het schip dat een noodsein had gegeven onmiddellijk hulp nodig had. Er bestond immers een mogelijkheid, dat er een ongeluk aan boord was gebeurd of dat er een ernstige zieke was, die naar de wal moest worden vervoerd.

De eb speelde de reddingboot lelijk parten. Auke Barf slaagde er niet in op te schieten en moest telkens nieuwe pogingen wagen om over het wad heen te komen. Eerst met het aanbreken van de dag zou de vloed door komen. Auke Barf was ervan overtuigd dat hij niet ver van de strandingsplaats was verwijderd en liet af en toe de motor stoppen om te kunnen luisteren naar geluidsseinen. Maar er was niets anders te horen dan het krijsen van een eenzame meeuw en het geluid van stromend water. Het leek soms of de reddingboot tussen modderig heuvelland voer, zo hoog rezen de steile randen van het wad boven de smalle geul.

„We zitten in het Molengat,” zei Barf, „dat is zeker. Het schip moet dus bezuiden ons op het wad liggen. Niets aan te doen, we moeten wachten op hoogwater.”

Er werd door de radiotelefoniezender contact opgenomen met kustwacht Hollum. De laatste weerberichten luidden gunstig. Er was een diepe depressie op komst, die niet alleen de vorst, maar ook de mist zou weggagen. Sneeuw- en regenbuien, met krachtige westelijke wind, dus ook hogere waterstanden.

Auke Barf zette de 'Dr. W. H. van Rietschoten' aan de grond tegen de zuidkant van de geul; straks zou de vloed er wel voor zorgen dat er water onder de kiel kwam. De redders bleven luisteren naar geluidsseinen. Eindelijk hoorden zij duidelijk de doffe toon van een luchtfluit en de heldere klank van een scheepsbel.

„Zie je wel,” zei Auke Barf, „hij zit bezuiden ons en niet ver weg. Over een uur of drie kunnen we er naar toe varen.”

De bemanning had het koud gekregen en een paar man waadden in hun lange rubberlaarzen naar de plaat. Tot over de knieën zakten zij in de zachte zeeklei.

„Blijf in de buurt,” riep Barf hun toe. „Je mag de boot niet uit het oog verliezen.” Het duurde tergend lang voor het water begon te rijzen en de geul zich verbreedde. De plaat vloeiende vol. De weersverwachting bleek juist te zijn, de wind kromp naar

het westen en begon aan te wakkeren, de mist voor zich uitjagend. Natte sneeuw viel uit loodgrijze wolken, zodat het zicht er niet beter op werd.

Eindelijk kon de reddingboot met zuidelijke koers over de plaat varen. Geregeld werd er op de misthoorn geblazen. Ineens doemde de romp van de tjalk op. Een ogenblik later lag de 'Dr. W. H. van Rietschoten' langs zij van de 'Hoop op behoud'. Auke Barf klom aan boord.

„Daar zijn we dan eindelijk,” zei hij verheugd en schudde hartelijk de hem door Willem Brouwer toegestoken hand. Antje en de jonge Willem pakten het meege-
nomen voedsel aan. Spoedig lag Klaasje, die al uren lang klagelijk had gehuild, gelukzalig aan zijn fles te zuigen.

„Denk je dat we kans hebben vlot te komen?” vroeg Willem Brouwer, toen Antje in de kajuit dampende koffie schonk voor de verkleumde reddingboot-bemanning. „Over twee uur is het hoogwater,” antwoordde Auke Barf, „en er is storm op komst. Dan moet je hier weg wezen met zo'n diepgeladen tjalk. We zullen zien wat we kunnen doen.”

De reddingboot voer over de plaat en er werd nauwkeurig onderzocht waar het meeste water stond. Een paar riemen en een bootshaak werden in het wad geprikt om aanwijzing te geven. De 'Hoop op behoud' bleek niet meer dan 300 meter van het Molengat te liggen. Alles hing er nu van af of het water voldoende zou stijgen. Een half uur voor hoogwater zat het schip nog geboeid. Willem Brouwer keek met nauwverholten spanning naar de merken op de peilstok, die hij naast de tjalk in het wad had gestoken. Nog enkele centimeters en dan zou er water onder de kiel zijn. Auke Barf had een sleeptros van de 'Hoop op behoud' bevestigd op de achterbolder van de reddingboot, die nu met volle kracht lag te trekken. Ook de motor van de tjalk draaide op volle toeren. Er kwam beweging in; Willem Brouwer voelde eindelijk, dat hij weer een schip onder zijn voeten had. Het ging wel heel langzaam, maar voetje voor voetje schoof de 'Hoop op behoud' over het wad totdat zij plotse-
ling in het Molengat terecht kwam. De wind was zeer snel aangewakkerd, er stonden witte kopjes op de korte, steile golven.

De sneeuw was in regen overgegaan en lage wolken joegen over de grauwe zee. Het begon al donker te worden.

„We varen met je mee naar Nes,” scheeuwde Auke Barf. „Volg ons maar.” Een half uur later lag de ‘Hoop op behoud’ veilig langs de kop van de steiger bezuiden Nes.

„Zonder jullie waren we er niet afgekomen,” zei Willem Brouwer. „We hadden Kerstmis moeten vieren zonder voedsel en misschien zou ik mijn schip hebben verspeeld.”

De zes Amelanders van de ‘Dr. W. H. van Rietschoten’ hadden hun taak volbracht. Met een gevoel van warme voldoening een schippersgezin te hebben kunnen helpen voeren zij, tegen de storm opboksend, naar het Hollumer strand, waar de paarden al gereed stonden om de boot op de wagen te halen.

De redders waren koud en nat geworden, maar dat deerde hen niet . . .

Die Kerstavond waren er, zowel in Hollum als in de warme kajuit van de ‘Hoop op behoud’ dankbare mensen, voor wie het aloude feest een bijzondere glans had gekregen.

Het denneboompje

In het bos stond een heel klein denneboompje. Om hem heen stonden hoge bomen, waarin vogels zaten te fluiten. Er waren ook lagere bomen en struiken en daarin bouwden de vogels hun nest en legden ze eitjes als het lente was. Maar nu was het winter. De vogels zongen niet en legden geen eitjes, want die konden ze toch niet warm houden. En als er kleine vogeltjes uit zouden komen, konden de vader- en moedervogel hun kindertjes ook niet warm houden. En geen eten geven. Want alle vliegen en muggen en torretjes waren diep weggekropen omdat het winter was.

Het was heel stil in het bos. Je hoorde niets . . . Ja toch, wacht eens, luister eens goed . . . daar kwam een vrachtauto de bosweg oprijden. Er zaten mannen in. Ze hadden bijlen bij zich en touwen. Weet je wat ze gingen doen? Kerstbomen uit het bos halen. Die werden op de vrachtauto geladen en met de dikke touwen stevig vastgebonden. Het kleine boompje stond nog stil op zijn plekje, toen er al heel wat grotere bomen op de wagen lagen. De mannen hadden het niet eens gezien en ze startten de motor. De vrachtauto gleed langzaam langs ons kleine denneboompje.

„Hé, wacht eens, daar zie ik er nog een,“ riep één man. De auto stopte en hij sprong er af. Met een schop in zijn hand ging hij met grote stappen naar het boompje en hij begon te graven. De man hakte het boompje niet met een bijl om. Nee, hij groef het uit met alle wortels die aan het boompje waren gegroeid en met een grote aardkluit. Hij bond een grote juten zak om de wortels en de aardkluit heen en klauterde weer in de vrachtauto. Zo ging ons denneboompje op reis.

De auto reed een heel eind. Door het bos; over een smalle weg; toen over een bredere weg en eindelijk kwam hij op een hoofdverkeersweg. Daar reed hij hard. Maar in de stad ging het weer langzaam, daar moest de chauffeur goed uitkijken.

Zo kwam de auto op een plein en daar stond hij stil. Alle bomen werden afgeladen en bij elkaar gezet. Ons kleine boompje kwam er ook bij staan. Hier was de kerstbomenmarkt. En ook hier was ons boompje de aller-allerkleinste.

Mensen kwamen kerstbomen kopen, heel grote en een beetje kleinere . . . maar niemand zag dat aller-allerkleinste boompje.

Een mijnheer en een mevrouw met twee jongens kwamen aanlopen.

„Dat is een mooie grote boom! Mogen we die hebben?“ vroeg het ene jongetje.

„Nee, die!“ riep zijn broertje en hij wees een nog grotere boom aan.

„Ach wel nee,“ zei de vader. „Die kunnen helemaal niet in onze kamer.

„Laat mij maar eens kijken,“ zei de moeder. „Ik weet precies wat er wel en wat er niet in kan.“ Ze keek zo'n beetje hier en daar en zag ineens ons boompje staan.

„Kijk eens, daar opzij, wat een schatje! Wat een prachtig gaaf boompje!“ riep ze.

„Hè, zo'n kleintje,“ zei het ene jongetje.

„Wat heb je daar nou aan,“ mopperde zijn broertje.

Maar de vader vond het ook een mooi kerstboompje. „Zitten daar de wortels nog aan?“ vroeg hij aan de kerstboomkoopman.

„Ja meneer, je kunt hem zo in de tuin zetten. Of zelfs in je kamer houden. Zo hard groeit zo'n boompje toch niet.“

„Geef me die maar mee. Een tuin hebben we niet, maar ik heb wel een plannetje!“

„Wat voor plannetje, vader?“ vroegen de jongetjes. Maar de vader zei alleen maar: „Geduld, dat zul je wel zien!“

En zo ging ons boompje, het kleinste van alle kerstbomen, mee met de vader en de moeder en de twee kleine jongens.

Nee, een tuin hadden ze niet. Ze woonden drie hoog op een flat en het boompje werd alle trappen opgedragen. Daar boven werd het in een heel grote bloempot gezet met lekkere verse aarde. De jongens goten water op de aarde, want de wortels hadden al zo lang droog in de zak gezeten, dat het boompje dorst gekregen had. De volgende dag werd het kleine boompje helemaal versierd met engelenhaar en kerstbomensneeuw. Kaarsjes, klokjes en balletjes werden er in gehangen. En zo werd dat kleine boompje uit het bos een heel mooi en fijn kerstboompje.

Het werd Kerstfeest en er kwamen kinderen en grote mensen op bezoek. De lichtjes werden aangestoken en de vader las het Kerstverhaal voor van het Kindje dat in een stal werd geboren en dat zoveel mensen gelukkig maakte.

De grote mensen en de kinderen zongen kerstliederen en al die tijd zaten ze met lichtjes in hun ogen naar dat kleine mooie kerstboompje te kijken.

De volgende dag was het nog feest. De kaarsjes gingen weer branden en iedereen vond het weer fijn en gezellig bij dat piepkleine kerstboompje.

Maar na twee dagen was Kerstmis voorbij en werden alle versiersels opgeborgen. De jongetjes vonden dat niet leuk, want nu was het kerstboompje weer kaal.

„Jammer hè,” zei de een. „Niks leuk,” zei de ander en schopte tegen de bloempot.

„Ja, maar nu komt mijn plannetje,” zei de vader. „Wacht maar en help mij eens.”

Met zijn drieën brachten ze de grote bloempot naar het balkon. In een hoekje, buiten de wind kreeg het boompje een plaatsje.

„Ziezo, en nu ga ik hem weer versieren,” zei de vader glunder.

„Dat meen je toch niet?” vroeg de moeder. „Ik heb net alles opgeborgen.”

„Versieren?“ vroegen de jongetjes allebei tegelijk.

„Ja,“ zei de vader, „versieren.“ En hij haalde een doos uit de keuken en begon die uit te pakken. Wat kwam er uit? Een lange dikke draad waar apenootjes aan geregen waren. Een halve kokosnoot met vet en vogelzaad. Een vetbol. O ja, en een paar stukjes spezkwoerd. De vader hing dat allemaal in het kleine boompje.

„Ik vind dat niets geen mooie versiersels,“ zei het ene jongetje. „Ik ook niet,“ zei het broertje.

„Ik ook niet,“ zei de vader. „Maar die versiersels zijn ook niet voor ons. Wij hebben fijne feestdagen gehad met ons boompje. En nu mogen de vogels feest hebben. Ga maar naar binnen en wacht maar eens af wat er gebeurt.“

Ze gingen alle vier naar binnen, de vader, de moeder, het ene jongetje en het andere jongetje. De broertjes drukten hun neus plat tegen het raam. Maar er gebeurde niets. Ze gingen maar spelen, want wachten voor niets is vervelend.

Er gebeurde niets omdat de vogels al dat lekkers nog niet ontdekt hadden.

Toen kwam er één koolmeesje op het hek van het balkon zitten. Het draaide zijn kopje heen en weer, het keek naar het boompje, naar het raam, naar boven, weer naar het boompje . . . en roetsj, daar hing het ineens aan de apenootjes te bungelen. En dat zag de moeder van de twee jongetjes. Ze riep ze heel zachtjes en voorzichtig kwamen ze bij het raam. Maar het koolmeesje had hen toch gezien en vloog vlug weg. Met een pindanootje in zijn snavel.

„Wacht maar, die komt wel terug,“ zei de moeder. De jongetjes wachtten. En ja hoor, niet één koolmees, maar wel twee of drie kwamen telkens wat snoepen. Later kwam er ook een pimpelmeesje. En een roodborstje snoepte telkens van de kokosnoot. En ook een spreeuw vloog op de kokosnoot en pikte zo hard hij pikken kon. Dat was knap van de spreeuw, want die is veel groter dan een koolmeesje en daarom is het moeilijker om op de wiebelende kokosnoot te vliegen.

De hele winter konden de jongetjes zien hoe de vogels genoten van hun feest-boompje. In de zomer groeide het denneboompje een beetje in de grote bloempot met aarde. En als het niet regende gaven de jongetjes het een beetje water.

En toen het weer winter werd en de mensen binnen Kerstmis vierden, vonden de vogels hun eigen boompje weer versierd met apenootjes en halve kokosnoten.

Zo gaf ons piepklein denneboompje uit het grote bos veel plezier aan de mensen en de vogels, drie hoog, in de stad!

Reinies kerstfeest

„Dag meester! Prettige vakantie!”

„Dag jongens! Prettige vakantie!”

Meester De Wit legt zijn hand op Reinies schouder.

„Wil jij even op me wachten?”

Verwonderd gaat Reinie de gang weer in. Wat zou er zijn? Maar daar komt de meester al weer terug.

„Reinie, kom jij vrijdag bij ons Kerstfeest vieren?”

„O, meester!” Reinie krijgt er een kleur van. „Als het mag . . .” zegt ze zachtjes.

„Tante Willie heeft het zelf gevraagd. En ik bel juffrouw Annie wel op. Goed?”

„Grág, meester!”

„Afgesproken dan. Ik haal je na kerktijd op met de auto. Goed? Dàg Reinie, een plezierige vakantie.”

„Ook een plezierige vakantie, meester. Enne . . . wel bedankt!”

Reinie holt de school uit. Als juffrouw Annie het nou maar goed vindt! Maar als meester het nou zelf vraagt . . . Wat een feestelijk begin van de vakantie! Tante Willie is zo lief en hartelijk; en ze hebben een tweeling, zulke leuke hummels . . . Reinie is wel vaker bij meester De Wit thuis geweest, op woensdagmiddagen. En nu met Kerstfeest!

Reinie huppelt van plezier. Gauw aan Klaartje vertellen! ‘Die zal het ook fijn vinden voor me’, denkt Reinie.

Klaartje is een echte vriendin. Ze is nooit jaloers als een ander wat leuks heeft. En Klaartje heeft zelf niet zo vaak iets leuks. Dat komt door haar benen. Ze kan nooit ver lopen, en ze is altijd gauw moe. Vroeger niet, zegt ze. Maar sinds dat auto-ongeluk, waarbij ze haar vader en moeder verloren heeft, kan ze niet meer zo spelen en rennen. Er is iets beschadigd in haar rug, zegt juffrouw Annie. En nu is ze al een half jaar bij Reinie en de anderen in ‘t Nest’. Met z’n twintigen wonen ze daar bij juffrouw Annie en nog meer andere ‘juffen’. Leuk, hoor. Je kan reuze plezier hebben, met zoveel jongens en meisjes.

Zo, daar is het huis al. Reinie duwt de grote deur open, jas op de kapstok, en gauw naar Klaartje!

Woensdagmorgen. De dokter is geweest. Ze is altijd reuze aardig en vrolijk; iedereen houdt van haar, en ze komt dikwijls in ‘t Nest’.

Als Reinie door de gang loopt met de bekers chocolade, is de dokter net klaar om naar haar auto te gaan. Juffrouw Annie laat haar uit, en Reinie hoort juffrouw Annie zeggen: „Dat zal Klaartje fijn vinden! Ik ga het haar meteen vertellen. Bedankt, dokter!”

Dan valt de voordeur dicht.

Wat zou dat zijn? Zou Klaartje ook iets leuks hebben in deze vakantie? Reinie zet het blad met de bekers gauw in de grote keuken, en rent terug naar de speelkamer. Net achter juffrouw Annie wipt ze naar binnen. En ja hoor! Die twee gaan in een hoekje samen smoezen, en Klaartje krijgt een kleur van plezier. Wat zou er toch zijn?

Reinie wipt op en neer van spanning. En als juffrouw Annie weer naar de deur

gaat, met aan elke arm een stuk of wat kinderen, loopt ze gauw naar Klaartje toe. „Wat is het, Klaartje?”
Klaartjes ogen schitteren. „Ik mag met Kerstfeest naar dokter Van Houte! De hele dag! Dokter komt me halen met haar auto!”
Klaartje slaat haar armen om Reinies nek, en hangt zo met haar benen te spartelen van plezier.
Reinie is zo'n sterke beer! Klaartje is een stuk kleiner en magerder. Ze zit op school een klas lager dan Reinie, en ze wordt altijd door een van de juffen achter op de fiets gebracht en gehaald.
Reinie draait in het rond, met Klaartje om haar hals, en ze zijn allebei zo blij als het maar kan. Wat een feest! Wat een heerlijk Kerstfeest wordt dat!

En zo wordt het donderdagavond.

De kerstboom staat in de grote speelkamer, en morgenochtend zullen de kaarsjes branden. Alle kinderen kijken zo nu en dan even op van hun boek, naar die prachtige boom.

Daar gaat de deur open, en juffrouw Annie komt binnen.

Ze kijkt niet blij. Ze gaat naar Klaartje, en zegt:

„Kom eens even mee, Klaartje.” Dan gaan ze samen de kamer uit.

Reinie denkt: „Zou er wat zijn?”

Klaartje doet eigenlijk nooit iets, waar ze straf voor krijgt. Ze is altijd hartelijk, en gereed om iedereen te helpen. En juffrouw Annie keek zo . . . zo . . . een beetje medelijdend eigenlijk.

Reinie kan niet meer lezen. Ze gaat naar de gang, net alsof ze wat water wil drinken. Wat duurt het lang! Maar eindelijk gaat de deur van juffrouw Annies kamer open, en komen ze samen de gang in. Reinie schrikt. Klaartje heeft gehuild!

Juffrouw Annie ziet Reinie staan.

„Reinie,” zegt ze, en ze brengt Klaartje bij haar vriendinnetje. „Dokter Van Houte heeft een aanrijding gehad met haar auto. Ze ligt in het ziekenhuis.”

„Oòh!” Reinie schrikt. Die arme dokter!

„Is 't erg?” vraagt ze met een klein stemmetje.

„Een hersenschudding.” Juffrouw Annie praat tegen Reinie alsof ze al groot is. Reinie merkt het wel, en ineens denkt ze: „En Klaartje . . .” Klaartje zou immers morgen heel de dag bij dokter Van Houte zijn? Hoe moet dat nou? Verschrikt kijkt ze juffrouw Annie aan.

„En Klaartje . . .” zegt ze.

Juffrouw Annie slaat haar armen om de twee vriendinnetjes heen.

„'t Is èrg naar voor Klaartje,” zegt ze. „En ik zou zo gauw niet wat anders weten . . .”

Dan geeft ze Reinies schouder een extra drukje. „Troost jij haar een beetje, Reinie?”

Wat is dat moeilijk! Klaartje wil niet huilen, maar de tranen zitten vlak achter haar ogen. Reinie doet echt haar best, maar als ze al een poos in bed liggen, hoort ze Klaartje nog telkens haar neus snuiten. Klaartje huilt.

„Geen wonder,” denkt Reinie. „Ze heeft tòch al haast nooit wat. Wat kan ik toch voor haar doen? Ik ga fijn naar meester De Wit, en zij moet hier blijven . . . Nou ja, hier is het óók fijn met Kerstfeest, maar ze was zó blij dat ze naar dokter Van Houte zou gaan . . .”

Want dat is heel wat anders natuurlijk. Daar ben je alleen, en niet met z'n twinti-

gen . . . En waar zou Klaartje heen kunnen . . . Ze zou fijn opgehaald worden met de auto . . . „Net als ik,' denkt Reinie.

En ineens weet ze iets. Maar dat is helemaal niet prettig. Dat is náár. En ze probeert gauw er niet meer aan te denken.

'Als Kláártje nu eens . . .' Nee, dat hoeft niet. O nee, dat hoeft helemáál niet!

Hóór, Klaartje ligt weer te snuffelen in haar zakdoek. Die arme lieve Klaar . . .

'Als ik nou eens vroeg . . .' Nee, maar dat hoeft ècht niet, hoor! Kom, gauw aan iets prettigers denken. Morgen is het toch Kerstfeest. Reinie zal maar aan het Kindje gaan denken. Het Kindje in de kribbe.

'O Kindeke klein, o Kindeke teer,

Uit hoge hemel daalt gij neer.

Verlaat uws Vaders heerlijk huis,

Wordt arm en hulp'loos, draagt een kruis . . .'

Dat deed Jezus voor ons.

'Zoveel houdt hij van ons,' denkt Reinie. 'Hij heeft het heerlijk huis van zijn Vader verlaten. Dat was wel náár. Maar hij deed het toch. Zoveel houdt hij van mij.'

Hoor, Klaartje ligt te snikken van verdriet. Arme Klaartje.

'Ik hou ook van Klaartje,' denkt Reinie.

'Maar Jezus verlaat zijn Vaders heerlijk huis voor mij. En ik . . .'

„O Heer Jezus," bidt Reinie ineens. „Ik wil niet! Ik wil het heerlijke huis van meester De Wit niet weggeven voor Klaartje!"

En Reinie bidt nog veel, veel meer. Ze zegt alles tegen Jezus. En heel langzaam-aan wordt het stil op de slaapzaal. Het wordt stil in Klaartjes bed. En het wordt stil in Reinies hart. Reinie brengt, net als de drie wijze Koningen uit het Oosten, een gróót geschenk aan het Kindje Jezus.

Toet-toet! Daar is de auto. Reinie heeft haar jas al aan, en daar gaat ze de voordeur uit. Maar ze rent niet naar meester toe. Ze loopt heel gewoon. En als meester het portier aan Reinies kant open doet, steekt ze alleen haar hoofd naar binnen.

„Meester," zegt Reinie, „mag Klaartje in mijn plaats bij u komen vandaag?"

Meester kijkt stomverbaasd naar Reinies rode hoofd. Dan klopt hij met zijn hand op de zitting van de bank.

„Kom er eens in," zegt hij. „Ga zitten, en vertel me eens alles."

En daar voor het hek van 't Nest', naast meester De Wit in de auto, vertelt Reinie van dokter Van Houte en het ziekenhuis en Klaartje.

„En ze kan alleen met een auto natuurlijk," zegt Reinie.

„En daarom dacht ik . . ."

Meester luistert rustig. En eindelijk zegt hij langzaam:

„Dat vind ik lief van je, Reinie." Hij zit even te denken. „Kom," zegt hij dan. „We zullen het aan juffrouw Annie vragen."

Samen stappen ze uit, en samen gaan ze naar binnen.

En een poosje later staat Reinie met juffrouw Annie in de open voordeur een verlegen Klaartje na te wuiven, die wat onwennig naast meester De Wit in de auto zit.

„Je bent een lieve meid, Reinie," zegt juffrouw Annie. Net als wat de mééster zei. Maar Reinie denkt héél hard aan de drie Koningen met hun geschenken voor het Kindje Jezus. Als ze daar hard aan denkt, hoeft ze nèt niet te huilen. Want Reinie is ook een koningin, en ze heeft een gróót geschenk gebracht aan de kleine Jezus. Even mooi als goud, wierook en mirre.

Een kerstfeest bij meester De Wit heeft Reinie aan het kindje Jezus gegeven.

Als Reinie de schaal met kerstkransjes terugbrengt naar de grote keuken, gaat de telefoon in de gang. Juffrouw Annie neemt de hoorn op, en Reinie hoort:

„Ja, meneer De Wit . . . Ja hoor, ze loopt hier net in de gang. - Reinie, 't is voor jou. Je meester.”

Met een bonzend hart komt Reinie terug uit de keuken.

„O, Reinie,” zegt de meester aan de andere kant, „tante Willie heeft zo'n akelig grote kerstpudding gemaakt. En ze is bang dat we hem nóóit opkrijgen, als jij niet komt helpen. Ze zegt dat ik je beslist moet halen. Zou je willen, Reinie? . . . Hé, Reinie, ben je daar nog? Wat maak je gekke geluiden! Ik kom je halen, trek je jas maar vast aan!”

Tik. De verbinding is verbroken. En Reinie staat half te lachen en half te huilen. Juffrouw Annie slaat haar arm om Reinies schouder, en trekt haar een beetje tegen zich aan. En dan wordt het echt huilen! Die malle Reinie! Ze is ook zo blij, zo verschrikkelijk blij!

„Ziezo,” zegt juffrouw Annie. „Nou gauw je gezicht wassen en je aankleden, meid! Stel je voor, dat de meester moet wachten! En doe je best op de kerstpudding!”

Toet-toet! En daar holt Reinie naar het hek. Ze duikt de auto in, en vergeet haast te zwaaien naar juffrouw Annie, die lachend in de deur staat.

„Klaartje zal blij zijn dat je komt,” zegt meester, terwijl hij de auto laat optrekken. „Ze is voor het eerst bij ons, zie je. Ik denk dat ze het veel leuker vindt met jou samen.”

Tante Willie doet open.

„Fijn dat je er bent, Reinie!” zegt ze, en Reinie krijgt een zoen. En ze geeft er zomaar een terug ook!

Dan komen de hummels de gang in.

„We hebben een vogeltje in de kerstboom!”

„En een engel!”

Klaartjes ogen schitteren, als Reinie binnenkomt met aan elke hand een van de tweelingen.

't Wordt een heerlijk Kerstfeest. En als de kaarsjes branden, zingen ze van 'Nu zijt welkome' en van 'De heilige drie Koningen' en van 'O Kindeke klein, o Kindeke teer', terwijl de hummels naar de kerstboom kijken.

De glans van de kaarsjes schijnt in hun ogen.

Een ongewone kerstverrassing

„Jongens, ik heb een verrassing voor jullie!” begon juf.

Het was meteen stil in de zesde klas. Opeens was het niet meer nodig om de stoelen wat beter voor de tafeltjes te schuiven; en Koos bewaarde het spannende verhaal van de botsing die hij op het kruispunt bij de spoorwegovergang gezien had, en wat hij juist aan Dikkie wilde doorfluisteren, voor later.

„Gisteravond heeft er een meneer opgebeld om te vragen of onze klas mee wil helpen een kerstviering te verzorgen voor Zonnehof, dat nieuwe grote huis dat hier in de buurt gebouwd is voor mensen die lang ziek zijn. Ik heb nog niet 'ja' gezegd, want ik wil eerst weten wat jullie er zelf van vinden. Het duurt nog wel een hele tijd voor het Kerstmis is, maar per slot zijn jullie geen kleine kinderen meer en in de zesde klas moet er hard gewerkt worden en als we iets doen moet er voor geoefend worden en dat vraagt tijd; wat vinden jullie er van?”

„Doen juf! . . . ja, ja . . . reuze . . . enig . . . fijn!” klonk het door elkaar. Juf hield de handen voor haar oren. „Niet allemaal tegelijk,” lachte ze. „Maar jullie hebt er dus wel zin in?”

„Jaaa . . . !” riep de klas in koor.

„Wàt zullen we doen?”

„Een kerststuk!” riep Marthie hard.

„Toneel, dan kan ik het beste een engel zijn!” schreeuwde Angela boven Marthie uit, „ik héét al engel.”

„Een voordracht,” stelde Joost voor.

„Nee, een . . .”

Juf tikte op haar tafel. „Ik weet het al; ideeën genoeg, maar nu moeten jullie eens rustig luisteren. Natuurlijk dacht ik meteen dat jullie er zin in hadden, maar ik stel voor dat we iets gaan doen waaraan de héle klas kan mee doen, *allemaal*,” zei juf met nadruk. De kinderen begrepen meteen wat ze bedoelde.

Na de grote vakantie was er een nieuwe jongen in hun klas bijgekomen, Stefan, en ze vonden het maar een moeilijk geval met die Stefan. Hij was klein en miezerig en zag eruit of hij nooit genoeg te eten kreeg; én hij droeg een beugel. Zijn linkerbeen zat in een soort corset van staal en riemen. Zo tussen de anderen op het schoolplein zag je daar niet veel van, alleen deed hij nooit mee; hij kòn niet of hij wilde niet, dat wist niemand, maar hij was helemaal een beetje vreemd. Hij praatte met een accent - juf had verteld dat hij uit een land ver weg in midden-Europa kwam - soms gebruikte hij de raarste woorden en hij deed óók nooit mee als er eens lekker herrie geschopt werd in de klas; hij hield zich altijd op een afstand. Stefan leefde op een soort eilandje, de klas wist niets van hem af en ze bemoeiden zich niet met hem, hoewel juf gezegd had dat ze graag zou zien dat hij echt opgenomen werd in de klas. Hij wou zelf niet, dachten ze; maar als Stefan eens naar voren moest komen, dan klonk het bonk-stap, bonk-stap van de beugel zo ongewoon dat je wel denken moest: o, dat is Stefan en hij heeft een beugel! Daar werden de meeste kinderen een beetje ongemakkelijk door. Nu ook, nu juf - zonder het met woorden te zeggen - toch Stefan er in betrok, voelde de klas zich een beetje onzeker worden.

„Daarom had ik gedacht,” ging juf verder, „dat we moesten zingen.”

„Bah . . .”, viel Angela uit, „zingen, wat is daar nou aan!”
„’t Waren anders éngelen Angela, die door hun zingen de herders lieten weten dat het Christuskind geboren was,” zei juf, „en ik geloof dat de herders meer naar het zingen luisterden dan dat ze keken of die engelen prachtige krullen hadden en mooie witte gewaden!”

Een paar jongens gniffelden; nét goed voor die ijdeltuit, daarom wilde ze zeker zo graag engel zijn daarnet!

„Ja juf zingen, reuze idee,” zei Joost gauw om Angela lekker dwars te zitten.

„Ik dacht zingen,” ging juf gewoon verder, alsof Joost niets gezegd had en ze Angela’s verontwaardigde gezicht niet zag, „maar niet zo maar een paar kerstliedjes, er zouden er iets bijzonders van moeten maken en misschien kan Stefan ons daarbij helpen.”

Stefan? Alle ogen vlogen naar het kleine, bleke joch, dat een vuurrode kleur had gekregen.

„Ja, Stefan,” zei juf. „Jullie moeten weten dat in Zonnehof een paar mensen liggen die wel in Nederland wonen, maar toch is ons land niet hun eigen land. Ze zijn uit hun eigen land gevlucht en hebben daar alles achter moeten laten: hun huis, soms hun familie, hun geld en hun werk, omdat ze liever arm en in een vreemd land wilden leven, maar daar vrij zijn, dan daar blijven in hun vaderland, waar ze heel veel van houden, maar waar het onvrij is. De mensen mogen er niet alleen niet doen wat ze zelf willen, maar ze mogen zelfs niet eens denken wat ze zelf willen. Toch blijft het hun vaderland en juist nu, met Kerstmis, kun je erg naar je eigen land verlangen als je daar niet meer kunt wonen - zeker als je ziek bent. Nu dacht ik, dat we met Kerstmis iets zouden moeten zingen voor alle mensen die daar liggen, maar iets, dat juist die speciale zieken mooi vinden. En daar kan Stefan ons mee helpen, want Stefan kwam met zijn vader en moeder óók uit dat land, is het niet Stefan?”

„Mien vader ligt ook daar in Zonnehof,” zei Stefan zacht en het leek wel of hij moeite had om de Hollandse woorden goed uit te spreken, „daarom wonen wij nu hier. Hij is al heel lang ziek.”

Je kon een speld horen vallen in de klas. Was het dát? Was Stefan daarom zo . . . ja, zo anders? Maar de beugel? Had die er ook wat mee te maken?

„Gos . . .” zuchtte Marthie, „nou maar Stefan, we zullen . . .”

„We zullen zingen dat de stukken er af vliegen,” zei Joost opeens.

„Wat zou jouw vader nu mooi vinden Stefan, heb je een idee?” vroeg juf.

Stefan knikte, maar opeens leek hij weer in zijn schulp te kruipen. „Ach nee, laat maar,” zei hij zacht, „zegt u het juf, ik weet niet . . .”

„Je weet het wel, vooruit Stefan, jij moet ons helpen; we willen er echt iets bijzonders van maken. Daarom is het zo fijn dat jij nu in deze klas zit en we jou om raad kunnen vragen. Een lied dat jouw vader mooi vindt, zal vast iedereen mooi vinden.”

„Ja maar . . . maar het is eigenlijk geen lied, ja toch wel, het is een soort verhaal op muziek en . . .” Stefan kon er haast niet uitkomen zo verlegen en toch ook opgewonden was hij. „Er is iets dat vader héél erg mooi vindt en oom Janek ook, die ligt ook daar, dat is een vriend van vader; ze kennen elkaar nog van . . . van vroeger en toen zongen ze al samen in het koor en . . .” Stefan hield weer op.

De hele klas luisterde gespannen. „Was dát Stefan? Kon hij zoveel achter elkaar vertellen?” dacht Joost verwonderd.

„Nou en . . .?” drong juf aan.

„’t Is het begin van dat Kerstverhaal op muziek, het moet door een koor gezongen

worden," zei Stefan. Ineens werd hij rustig en vertelde wat hij er allemaal van wist. „Vader zong elk jaar mee met het grote koor en dit vond hij het allermooiste omdat het zo blij is," besloot hij, „ik ken het ook, de eerste stem: hoor maar!" En opeens zong een glasheldere jongensstem door de stille klas; nee, de stem zong niet, hij jubelde.

Toen de stem zweeg was het even doodstil in de klas.

„Gos . . .", zuchtte Marthie.

„Hij zingt echt als een engel juf," zei Joost.

Juf zei niets. Ze keek alleen maar, toen zei ze zacht: „Dank je wel Stefan."

Stefan zelf was vuurrood geworden. 't Leek alsof hij ergens anders was geweest en nu zichzelf weer terug vond in de klas. Verlegen frommelden zijn handen met een ballpoint die op zijn tafeltje lag, en het liefst was hij onder het tafeltje gekropen.

„Ik ken dat stuk," zei juf weer met haar gewone stem. „Het is het openingskoor uit het Kerstverhaal van Bach. Ja Stefan, dat is Kerstmis; blij zijn en jubelen omdat het licht gaat worden als het donker is. Buiten is het koud en donker in december en na Kerstmis worden de dagen langer, er komt meer licht. Binnen in je kan het ook koud en donker zijn en het Kerstkind brengt licht in ons hart omdat het ons wijst waar en hoe we dat licht kunnen vinden. Als je eens een keer echt goed in het donker hebt gezeten omdat de elektriciteit uitviel, wat was je dan niet blij als ineens, floep, de lichten weer aan sprongen! Kerstmis is een feest van licht als het donker is, daarom is het een blij feest; dat vertelt dit lied. Maar jongens, kunnen we dit wel zingen? Het is erg moeilijk en het zijn Duitse woorden."

„Ja, ja, ja . . . kan best hoor . . . we zullen heel goed oefenen," klonk het door elkaar.

Peinzend keek juf door de klas. Stefan zat nog kleintjes voor zijn tafeltje. Het puntje van zijn neus raakte bijna aan zijn wollen trui, zo diep had hij zijn hoofd gebogen.

„Stefan! - kun jij ons ermee helpen, met dit lied?"

Met een ruk kwam Stefans hoofd omhoog. Hij zat nogal vooraan in de klas; daarom zag niemand wat juf wél zag: dat hij zijn ogen wijd en star open hield omdat er anders vast en zeker tranen uit zouden rollen en daar vond hij zich veel te groot voor.

„Kun jij ons helpen met de muziek en met de woorden? Met de uitspraak, want die is helemaal vreemd voor de andere kinderen. Als jij 'ja' zegt, durf ik het aan, maar als je dat te veel vindt zullen we een Nederlands lied uitzoeken dat niet zo moeilijk is."

Iedereen hield zijn adem in. Wat zou Stefan zeggen? Hij zat daar maar en zei niets; hij leek wel een standbeeld, zo stil zat hij.

„Jao, iek wiel graag," zei hij eindelijk zacht, „héél graag," zei hij nog eens in keurig Nederlands, alsof hij zichzelf verbeterde, en hij ging hoog rechtop zitten.

„Goed, dat is dan afgesproken," zei juf, „maar voor we hiermee beginnen moeten jullie wel goed bedenken dat we heel veel zullen moeten oefenen, ook op woensdagmiddagen, want het is een erg moeilijk stuk. Hebben jullie dat er voor over?"

„Jaaaa!" riep de hele klas in koor. Alleen Koos keek sip.

„Dan nu de taalboeken op tafel!"

De klas oefende. Eerst leerden ze de vreemde woorden goed uitspreken. Stefan zei de woorden voor, tien keer, twintig keer, honderd keer en legde uit wat die woorden betekenen: Laten we juichen, laten we jubelen! Kom, laten we allemaal heel blij zijn met deze dag, en aan iedereen rond vertellen wat de Allerhoogste ons

vandaag gegeven heeft! Vandaag hoeft niemand bang of verdrietig te zijn; nee, we zingen allemaal heel blij, we juichen van vreugde, want we weten nu wie ons het licht brengt!

Toen begon het zingen. Oef, wat was dat moeilijk. 't Wilde maar niet lukken - telkens opnieuw beginnen, wéér repeteren; het kostte veel vrije tijd. Een paar kinderen kregen er genoeg van.

„Ik kom niet meer hoor, ik heb er balen tabak van. Ik ga voetballen woensdag, dat stomme gezing aldoor,” mopperde Koos boos.

„Mijn moeder zegt . . .”, begon Angela, maar hield midden in de zin op omdat ze toevallig naar Stefan keek die vlak bij hen op het schoolplein stond. Wàt een ogen had dat jong! Zou hij soms ziek zijn en koorts hebben? Zijn ogen brandden zo.

„Doe nou niet zo flauw,” viel Joost uit, „als je iets begint moet je het ook afmaken.”

„Huh, moet je hem horen,” spotte Koos, „wat een braaf knulletje! Mij niet gezien hoor, ik doe niet meer mee.”

Maar wat was dat? Opeens voelde Koos harde vuisten op zich in beuken, op zijn hoofd, op zijn borst, zijn armen . . . het gebeurde zo onverwacht en zo vlug, dat de stoere Koos al heel wat stompen te pakken had voor hij begreep dat het Stefan was die op hem losbeukte. Met een wit gezicht hijgde Stefan: „het moet, het moet je moet meedoen!”

Koos voelde zich razend worden; dat miezerige snertjong dat niet eens een goeie trap tegen een voetbal kon geven, dat stond hem hier af te tuigen . . . en waarom? Hij zou hem!

Op dat moment kwam juf erbij. „Wat is hier aan de hand?” vroeg ze streng.

„Hij wou . . . hij zei . . . en toen . . .” riepen ze verward door elkaar.

„Allemaal handen thuis en naar de klas, vooruit!”

Koos liep woedend te mopperen door de gang. Joost keek alsof hij heel ergens anders mee bezig was dan met een vechtpartij en Stefan? Stefan zag spierwit en rilde en schokte dat het leek of hij om zou vallen. Bonk, bonk, sleepte de voet met de beugel nog harder dan anders.

„Zo, nu wil ik precies weten wat er gebeurd is,” zei juf streng. „Is me dat een manier! Jullie zijn toch geen snotapen meer die er maar meteen op los slaan, je kunt de dingen toch bepraten. Moeten er nu altijd meteen vuisten aan te pas komen?”

„Ja juf, maar hij begon,” riep Koos woedend, „hij begon zo maar, ik deed niks.”

„Stefan? Begon Stefan?” vroeg juf verwonderd, „waarom deed je dat Stefan, is het wel zo?”

Stefan zei niets. Hij keek naar beneden naar zijn been met de beugel, maar zijn handen trilden zo dat het naar was om naar te kijken. Marthie, die had moeten nablijven omdat ze haar sommen moest verbeteren, dacht dat haar eigen handen ook zouden gaan trillen als ze er nog langer naar keek.

„Dat rotjong met zijn lamme poot, dat alleen maar kan zingen . . .”, begon Koos weer.

Toen keek Stefan op. Koos was meteen stil, wàt een ogen had dat joch!

„Iek kàn ja zingen,” zei Stefan trots.

„En je wil graag zingen, is 't niet?” vroeg juf vriendelijk. Ze leek helemaal niet meer boos.

„Ja!” barstte Stefan uit. „Mijn vader is al zo lang ziek, eigenlijk al zo lang als we niet meer thuis zijn . . . eh, ik bedoel zo lang als we hier zijn. Hij is ziek gewor-

den omdat we niet meer in ons eigen land wonen, zegt moeder, en hij is daar ook weg gegaan om mijn been; je kan daar niet meer echt een mens worden Stefan, zei hij tegen me; daarom zijn we nu hier, maar hij is ziek, aldoor maar ziek. Vroeger zong hij veel, niet alleen met Kerstmis, maar altijd. Als vader maar weer gaat zingen, zegt moeder, dan wordt hij wel beter. Ik denk dat hij ziek is geworden door alles, en als . . . als . . ."

„Ik begrijp het Stefan,“ zei juf zacht, „jij dacht dat als wij voor hem en voor de andere mensen gaan zingen en hij hoort dit mooie stuk, dan wil hij misschien weer beter worden.“

Stefan knikte. „Vader zong dit het liefst van allemaal en ik . . . ik . . . ik ben aan het sparen voor een grammofoon en platen, ik had hem met Kerstmis de plaat van deze muziek willen geven; ik doe boodschappen en breng kranten rond en ik maak dakgoten schoon, maar . . . maar met mijn been is het niet zo gemakkelijk, 't gaat allemaal langzaam, erg langzaam,“ zei hij bijna onhoorbaar. „Ik heb het niet bij elkaar voor Kerstmis en toen dacht ik dat . . . en daarom werd ik boos omdat Koos niet meer mee wou doen.“

Hij huilde niet, het kleine, bleke joch; het trok en beefde om zijn mond, maar hij huilde niet!

Even was het heel stil in de klas.

„Gò . . .“, begon Marthie.

„Wàt zeg je!“ viel Koos opeens uit, hoewel hij helemaal niet meer kwaad was, „breng jij met die rotpoot van je kranten rond en klim je in goten, dat meen je toch niet?“ Er klonk bewondering in zijn stem. „Hoe lap je hem dat?“

„Och joh, hou je mond,“ zei Joost ongeduldig, die het naar vond dat Koos zo over het gebrek van Stefan praatte. Maar over Stefans gezicht trok een trots lachje.

„Ja, dat lap ik hem, niet zo vlug als jij, maar ik kàn het wel.“

Grote, stoere Koos stond een beetje rond te draaien, hij voelde zich niet helemaal op zijn gemak. Hij bekeek Stefan met heel andere ogen en zei opeens: „Hoeveel heb je al?“

„Wat? Hoeveel?“ Stefan begreep het niet direct.

„Hoeveel geld heb je al bij elkaar?“

„Al drieënzeventig gulden,“ zei Stefan trots, „ik spaar al bijna een jaar, maar ik haal het toch niet meer voor Kerstmis.“

„Oooo . . .“, zei Koos langzaam, „en als wij nu eens?“ Hij keek naar Joost en van Joost naar Marthie, toen naar juf. „Als wij je nu eens hielpen?“

Een half uur later liep er een opgewekt groepje kinderen de school uit en had juf een lang telefoongesprek.

Het kon bijna niet, maar het lukte toch. De hele klas hielp mee. Ze deden boodschappen, wasten auto's, haalden oude kranten op en zetten vuilnisbakken buiten. Marthie verzamelde melkdommen en zilverpapier en zelfs Angela vertelde dat ze voor een dubbeltje iedere avond thuis de afwas deed. Het jampotje op jufs tafel, waar al het geld in gedaan werd, werd iedere dag voller.

Het werd koud en glad en het viel niet mee om te blijven volhouden met alle karweitjes, maar er werd volgehouden en er moest zelfs een tweede jampot bijkomen op jufs tafel!

Ook met het zingen ging het veel beter. Juf had getelefoneerd met een meneer die ze kende en die leider was van een groot zangkoor. Ze had hem gevraagd of hij wilde helpen en hij had zo veel plezier in het plan dat hij een paar keer in de week kwam oefenen; nu kwam er schot in.

Het was vlak voor Kerstmis, ze hadden voor het laatst geoefend; overmorgen, de dag voor Kerstmis zou de uitvoering zijn. Iedereen was zo zenuwachtig geweest dat het natuurlijk helemaal niet goed was gegaan.

„Maak je geen zorgen, dat is bijna altijd zo,” had de meneer gezegd, „als het nu niet goed gaat, loopt het overmorgen vast en zeker prima. En met zo'n steunpilaar als hij daar erbij,” - de meneer knikte in Stefans richting - „ben ik echt niet bang. Na Kerstmis moet je eens bij me thuis komen, Stefan, ik zou je graag in ons grote koor willen hebben, zou je dat willen?”

Stefan knikte stralend ja.

„En nu . . . nu gaan we tellen,” zei juf, „daarom ging het daarnet natuurlijk aldoor fout, jullie dachten aan heel wat anders, wed ik!” De twee jampotjes werden omgekeerd op jufs tafel. „Veertien gulden - drieëntwintig gulden - vijfendertig gulden - zevenenveertig gulden en vierentachtig cent, juf! Bijna vijftig gulden!”

Jongens, wàt een prestatie! Met een ruk schoof Koos de hoop dubbeltjes en kwartjes over de tafel naar Stefan. „Hier!”

„Nee, nee . . .”, weerde Stefan verlegen af.

„Weet je wat,” kwam juf tussenbeide, „als jullie nu eens samen naar een winkel gaan: Stefan en Joost en Koos en . . .” - „en u juf!”

„Stefan moet uitkiezen wat hij hebben wil. En mogen wij meehelpen kiezen Stefan? Als wij weg zijn, na de uitvoering, geef jij dan je cadeau aan je vader.”

„Jao graag, héél graag,” verbeterde Stefan zichzelf.

Het was de avond voor Kerstmis. „Heilige avond noemen wij dat,” had Stefan verteld. Het vroor dat het kraakte en het was stil buiten, zo stil alsof ook de donkere kale bomen en de lege straten ergens op wachtten.

Met rode neuzen van de kou stond de klas beneden in de hal van Zonnehof. Wat duurde het lang voordat ze naar boven konden gaan!

Zenuwachtig frommelde Marthie aan de muziekladeren die ze op de verwarming had gelegd. „Gò, als het maar goed gaat . . .”, fluisterde ze Angela toe.

„Natuurlijk gaat het goed; heb je Stefan gezien? Wat ziet hij wit hè? Kijk, daar staat hij, bij de deur, zou hij niet goed zijn?”

„Misschien heeft hij het koud, vraag maar of hij hier bij de verwarming komt staan,” zei Joost.

Maar Stefan had het niet koud, hij gloeide van binnen, want hij was blij, maar meer nog verschrikkelijk gespannen hoe het zou gaan; hoe zou vader . . .

Daar was juf. „Gaan jullie mee jongens?”

Zachtjes liepen ze naar boven. Een grote zaal met een kerstboom hoog en stralend vol lichtjes in een hoek, rijen bedden en rolstoelen, gemurmel van zachte stemmen. Als in een droom liep Stefan tussen de anderen in tot dicht bij de kerstboom. Daar lag vader, vlak bij. Zijn ogen werden groot van verrassing toen hij Stefan tussen de andere kinderen langs zag komen. Niet kijken, nee, nu niet naar vader kijken. Stefan keek strak naar het bovenste kaarsje van de kerstboom toen het voorspel van de muziek begon; zó strak, dat het kaarsje een ster werd in een krans van lichtstralen.

„Laten we juichen, laten we jubelen! Kom, laten we allemaal heel blij zijn met deze dag . . .” Stefan zong zoals hij nog nooit gezongen had, hij zong naar de ster, want de ster zou het zingen naar vader brengen. Alle kinderen van de klas zongen zoals ze nog niet eerder gezongen hadden. „Laten we juichen, laten we jubelen!”

De laatste tonen leken samen te smelten met de lichtjes van de kerstboom; daarna was het heel stil.

„Wielen jullie dat nok eens ziengen, alsjeblijft, alsjeblijft!“ vroeg een mannenstem uit een van de bedden dicht bij.

Meteen zette het voorspel opnieuw in en weer klonk het blijde lied, maar nu zong een donkere mannenstem mee. Stefans vader zong mee! Halverwege viel nog een mannenstem in. „Vader zingt en oom Janek zingt ook!“ dacht Stefan. Het bovenste kaarsje van de kerstboom, dat eerst een ster had geleken, werd een stralende zon en hij voelde zich zo licht en blij, dat hij wel naar die sterre-zon toe had willen vliegen. De lichtjes van de kerstboom schenen op een stukje van Stefans beugel dat onder zijn broekspijp uitkwam; ze deden het metaal glinsteren alsof er ook daar sterretjes waren.

„Hé,“ dacht Koos, die eruit was: dat moeilijke zingen ook, en nou al voor de tweede keer, „met Kerstmis schijnt er zelfs licht op een beugel. Wat glanst dat mooi!“

Er is een kindje geboren...

„Erik, zeur niet zo, als moeder zegt dat we naar bed moeten,” zegt Marijke. „Je kunt best meteen opruimen!”

„Waarom?” vraagt Erik.

„Daarom,” zegt Marijke.

Erik vindt het juist zo moeilijk om op te houden met spelen.

„Maar waarom dan?” vraagt Erik opnieuw.

„Omdat moeder ons beloofd heeft vanavond een héél mooi verhaal te vertellen,” antwoordt Marijke.

„Waar zou het over zijn?” vraagt Erik, ineens nieuwsgierig. „’t Kan niks meer over Sinterklaas zijn, want die is alweer naar Spanje vertrokken.”

„Jô, ’t is vast een kerstverhaal,” antwoordt Marijke. „Het is immers gauw Kerst!”

„O ja, ik heb de kerstbomen al op de markt gezien.”

„Ik wou dat het al bedtijd was. Moeder vertelt altijd zo fijn, veel mooier dan juf.”

„Ik wil nog helemaal niet naar bed,” moppert Erik.

„Ik ga naar moeder toe,” zegt Marijke. „Ik vind onze Petertje zo lief. En jij?”

„Ik ook.”

„Ga je dan mee?”

„Nee, ik blijf spelen.”

Marijke gaat naar moeder toe, die juist Petertje uit zijn wieg heeft gehaald om hem te helpen. „Mag ik hem eventjes vasthouden, moeder?”

„Dat mag best, maar voorzichtig hoor!”

Marijke strekt haar armen uit en met een rood hoofd van inspanning houdt ze Petertje vast. Wat is hij lief!

„O moeder, hij heeft vast honger, hij hapt aldoor met zijn mondje,” zegt Marijke.

„Geef hem dan maar gauw, dan help ik eerst hem en daarna komen jullie aan de beurt.”

„Vertelt u ons dan dat mooie verhaal, dat u ons beloofd hebt?”

„Natuurlijk! Dat was ik niet vergeten. Help me maar even en geef me de luiers en de poederbus aan,” zegt moeder.

Marijke vindt het heerlijk om moeder te helpen, dan schiet meteen de tijd vlug op. Als Petertje verschoond is en zijn buikje vol heeft gedronken, ligt hij tevreden in zijn wieg.

„Dag kleine burgemeester,” zegt moeder.

„Waarom zegt u dat?” vraagt Marijke.

„Zo maar voor de grap en omdat ik het zo’n lief tevreden kereltje vind!”

Marijke staat nog even bij hem.

Erik komt binnen. Erik, die altijd zo wild is, loopt nu zachtjes. Op zijn tenen gaat hij naar de wieg en samen met Marijke kijkt hij naar Petertje.

„Zullen we doen wie het eerst uitgekleeft is?” vraagt moeder. „Wie het eerst uitgekleeft is wordt het eerst gewassen. En als jullie dan schoon in jullie bedje liggen, vertel ik het verhaal.”

Nu haasten ze zich. Erik wint het!

Terwijl moeder nog met Marijke bezig is, begint ze vast te vertellen.

„’t Is een verhaal, dat héél, héél lang geleden gebeurd is.”

„Is 't het kerstverhaal?“ vraagt Marijke. „Maar dat kennen we toch!“

„Dat kan wel. Maar ik vind het zo mooi, dat ik het ieder jaar weer opnieuw moet vertellen. En nu is het nog wel geen Kerstmis, maar dan hebben we een hele tijd om er samen over te denken.“

„Vertel nu maar,“ bromt Erik.

„Bijna twee duizend jaar geleden waren er een man en een vrouw. Zij heetten Jozef en Maria. Maria verwacht een kindje. Jozef en Maria zijn heel blij. Weet jullie nog wel dat vader en moeder ook zo gelukkig waren toen ze wisten dat Petertje zou komen? En waar gingen we toen voor zorgen? We gingen de wieg van zolder halen, we gingen kleertjes maken . . .“

„O moeder,“ valt Marijke in de rede, „weet u wel dat ik alles zo klein vond en dat u toen vertelde dat Erik en ik ook zo klein zijn geweest? Dat vonden we erg gek!“

Moeder knikt. Ze gaat verder.

„Maar Jozef en Maria weten ook nog een geheim. Het kindje dat geboren zal worden, zal de Zoon van God zijn. Maria kan het niet begrijpen, haar kindje de Zoon van God! Zij en Jozef zijn zo gelukkig!“

Over het land waar Jozef en Maria wonen regeert een boze keizer. Hij wil hebben dat alle mensen naar de stad of het dorp gaan waar hun ouders geboren zijn en daar moeten ze hun naam opgeven. Want de keizer wil weten hoe alle mensen heten en over hoeveel mensen hij wel de macht heeft! Het is een trotse keizer!

Jozef en Maria gaan ook op weg. Ze moeten helemaal naar Bethlehem. Eerst waren ze zo blij, maar nu zijn ze verdrietig. Ze kunnen niets klaarmaken voor hun kindje. En de weg is zo lang. Maria wordt heel moe.

Want in die tijd waren er geen treinen of auto's. De mensen moesten lopen en alleen de heel rijken konden op een kameel of ezel reizen. Jozef en Maria waren eenvoudige mensen. Jozef was timmerman.“

„Onze timmerman rijdt in een auto,“ bromt Erik.

Moeder moet even lachen. Ze gaat weer verder.

„Jozef neemt Maria bij de hand en troost haar en zegt:

„In de verte zie ik al de huizen van Bethlehem. We zijn er nu gauw.“

„Ik ben zo erg moe,“ zegt Maria, „als we in de stad zijn, gaan we dan gauw rusten?“

„Daar zal ik voor zorgen,“ zegt Jozef.

Stil lopen ze verder.

Daar zijn de eerste huizen al.“

„Zijn het flats?“ vraagt Erik.

„Val moeder toch niet aldoor in de rede!“ zegt Marijke boos.

Moeder gaat verder.

„Ik ga dadelijk naar een herberg zoeken, waar we vannacht slapen kunnen,“ zegt Jozef.

„O, wat verlang ik daarnaar,“ zucht Maria.

„Daar zie ik een groot gebouw, ik ga even vragen,“ zegt Jozef.

„Heeft u voor mij en mijn vrouw een plaatsje voor de nacht? We zijn zo moe en we komen van ver.“

„Nee, alles is vol.“

Jozef en Maria kijken elkaar aan.

„Kom,“ troost Jozef, „we proberen verderop, ga maar mee.“

Maar o, nergens is er plaats, overal zijn al mensen. En die mensen kijken niet eens naar Jozef en Maria en ze zien niet dat Maria zo moe is.

Eindelijk, aan de buitenkant van de stad, bij de allerlaatste herberg, worden ze binnengelaten.

Nee, er is ook geen plaats, maar ze mogen dan wel in de stal bij de dieren. Wat zijn ze gelukkig!

Jozef maakt van stro een bed voor Maria en daar gaan ze op slapen. Ze zijn moe, maar toch nog altijd blij. Want ze weten iets dat niemand weet!“

„Erik,“ zegt moeder, „luister je nog of zal ik morgen verder vertellen?“

„Verder vertellen!“ zeggen Erik en Marijke bijna tegelijk.

„Het is nacht en het is heel, heel stil en donker buiten. Ergens in de verte brandt een klein vuur, daar slapen de herders; één is er wakker, die past op de schapen. De schapen slapen ook. Maar wat gebeurt daar? Waar komt opeens dat schitterende licht vandaan?“

De herder, die waakt, maakt de andere herders wakker.

Wat zien ze als ze de slaap uit hun ogen wrijven?

Midden in dat schitterende licht staat een engel. Wat schrikken de herders! Maar de engel zegt:

„U moet niet schrikken. Ik kom u iets heel moois vertellen: de Heer Jezus is geboren in gindse stal, waarboven die heldere ster staat. Ga maar kijken!“

Er komen steeds meer engelen. Ze beginnen te zingen: Ere zij God!
De herders kijken elkaar aan. Dan knikken ze elkaar toe en zeggen: 'we gáán naar die stal!'

In die stal, waarboven die prachtige ster flonkert, zijn Jozef en Maria. Maria houdt in haar armen een klein jongetje, haar kindje.

Maar . . . ze hebben geen kleertjes en waar moeten ze het kindje in leggen? Ze zijn in een stal.

In de hoek van de stal vindt Jozef wat doeken en daar wikkelt Maria haar kindje in. Jozef maakt de voederbak van de dieren leeg, legt er stro in en dat is zijn wiegje.

Dat kindje, de Zoon van God, heeft niets."

„Moeder!"

Moeder schrikt even. Ze dacht dat Erik al in slaap was; hij lag zo diep onder de dekens en verroerde zich niet.

„Moeder!"

„Ja Erik."

„Pak al mijn kleren maar van de stoel en geef die aan de Heer Jezus. Ik heb nog andere kleren genoeg. Doet u het nu meteen?"

„Erik, wat lief van je!"

„De Heer Jezus heeft toch niets en ik heb zo veel! En u moet ook vooral van Petertje geven, die kleertjes zijn het eerst nodig. Koop dan maar nieuwe kleertjes voor Peter uit mijn spaarpot."

„Erik," zegt moeder zacht.

Ze zijn alle drie stil.

„Ik ben er zo blij om, dat je iets van jezelf weggeven kunt, Erik. Want de Heer Jezus heeft alles voor ons gegeven; daarover vertel ik je later meer. Geven maakt alleen maar blij. Morgen vertel ik verder. We gaan nu slapen, en morgen gaan we bedenken wat we weg kunnen geven aan kleertjes of aan speelgoed. En daar maken we een mooi kerstpak van voor een arm kindje."

„Ja," fluistert Marijke, „wij hebben nu ook samen een geheim."

Moeder zegt haar kinderen goedenacht en gaat zacht de kamer uit.

Een kandelaar voor Raphaël

De Joden vieren geen Kerstfeest, zoals je misschien wel weet. Immers, zij geloven dat de belofte dat er een Messias gezonden zal worden, nog in vervulling zal gaan. Wel kennen zij andere, vaak heel mooie godsdienstige feesten. Één daarvan, dat in de maand december gevierd wordt, is Chanoeka.

Over dit Joodse feest ter herdenking van de inwijding van de Tempel in Jeruzalem gaat het volgende verhaal.

In de keuken wordt er hard gezwoegd. Bij de tafel zit David op zijn knieën, hoog op een stoel, te poetsen of zijn leven er van afhangt. Een puntje van zijn tong is naar buiten geglipt van inspanning. Oef, is dat werken!

Voor hem staat een prachtige koperen kandelaar. Nu glimt hij niet, want David heeft hem net met poetsgoed ingesmeerd. Maar straks, dan zul je eens wat zien! Het is een heel karweitje om met de doek overal goed tussen te komen. Acht armen heeft de kandelaar, daar worden straks acht lange kaarsen ingezet, op een rijtje. In het midden steekt nog een arm naar voren voor een extra kaars, dat is de dienaar. Met die dienaar worden de andere kaarsen aangestoken. Maar dat gebeurt nu nog niet. Nee, David moet geduld hebben tot het donker wordt. Dan begint het feest. Dan zullen de lichten branden. Eerst één lichtje, en morgen twee, en overmorgen drie, net zo lang tot alle acht kaarsen aangestoken zijn. Het is een mooi, vrolijk feest, het Joodse feest van het Licht. Chanoeka heet het.

David zit niet alleen in de keuken. Voor het aanrecht staat zijn grotere broer, Jitschak. Hij is trots op zijn Hebreeuwse naam, de naam van aartsvader Izaäk. „Maar ik ben lekker koning!” zegt David wel eens. Ze kunnen elkaar flink in de haren zitten, die twee.

Jitschak is ook met een chanoeka-lamp bezig. Maar die ziet er heel anders uit dan die van David. Het is een bewerkt koperen schild met acht kleine bakjes aan de voet. Natuurlijk is er ook een apart bakje voor de dienaar.

„Ik zou best eens olie in mijn lamp willen branden,” zegt Jitschak, „maar ja, dan moeten er pitjes in, en dat is zo'n geknoei.”

„Kaarsen zijn veel mooier,” vindt David en hij wrijft nog eens stevig met een wollen doek over zijn Menora - zo is de Hebreeuwse naam voor kandelaar.

Ze staan net vol trots naar hun werk te kijken, als de keukendeur opengaat. Een jongetje van vijf jaar komt binnen. Boven op zijn kruin heeft hij een rond mutsje, zijn keppeltje. Oma heeft het pas voor hem gemaakt, van paars fluweel. Jitschak en David hebben er ook een op hun bol, dat hoort zo bij vrome Joodse jongens.

„Ha Raffie, moet je zien joh!” Jitschak trekt zijn jongste broertje de keuken in. Met zijn drieën bekijken ze de lampen nauwkeurig. Hier en daar wordt nog een plekje bijgepoetst, tot er niets meer op aan te merken valt.

Raffie, oftewel Raphaël, is vol bewondering.

„We kunnen de gebeden nog wel eens oefenen,” zegt Jitschak. Want stel je voor dat je 's avonds een vergissing maakt. Iedere jongen zou zich schamen!

Even voelt hij of zijn keppeltje recht staat, en dan begint hij met het eerste dankgebed, in het Hebreeuws natuurlijk.

„Geprezen zijt Gij, Heer onze God, Koning van de wereld, dat Gij ons geheiligd hebt met Uw geboden en dat Gij ons het gebod gegeven hebt om het Chanoekalicht aan te steken.“

David zegt het precies zo na, of eigenlijk is het meer zingen wat ze doen. Voordat Jitschak aan de volgende dankzegging wil beginnen, klinkt Raffies stemmetje: „Geprezen zijt Gij, Heer onze God . . .“

Vol verbazing luisteren de twee grotere broers.

Eenmaal blijft de kleine jongen even steken, maar hij verbetert zichzelf meteen.

„Raffie, hoe ken je dat?“ roept Jitschak uit.

Raffie lacht. „Nou gewoon, 's avonds in bed als David ging oefenen heb ik goed geluisterd.“

„Joh, en ik dacht dat je sliep,“ zei David. „Als ik dat geweten had . . .“

Het blijkt dat de kleine Raphaël alle woorden van de gebeden uit het hoofd kent.

„Maar dan kun je vanavond best meedoen,“ bedenkt Jitschak.

Het is in hun gezin gewoonte dat de jongens voor het eerst een eigen chanoekakandelaar opsteken als ze zes jaar zijn.

„Ja,“ vindt ook David, „als je de gebeden kent, hoef je niet tot volgend jaar te wachten. Kun je het chanoeka-lied ook zingen?“

„Poeh, dat kon ik verleden jaar al.“ Raffie is beledigd!

„Nou, dan doe je vanavond mee,” beslist Jitschak. „We zeggen niks, dan is het een verrassing voor vader en moeder.”

„Hoe kan dat nou, ik heb toch geen Menora?” Raphaëls stem klinkt verdrietig. Hij zou zo graag willen! Dat is een probleem waar ze nog niet aan hebben gedacht. David oppert het plan om gewoon acht kaarsen op een rij te zetten, op schoteltjes of zo. Maar dat vindt Raffie niet leuk.

„Ik wil een echte Menora, en anders wacht ik maar tot volgend jaar. Dan krijg ik er een van vader en moeder.”

„Misschien vinden we er nog wel wat op,” troost Jitschak.

„Jongens,” zegt moeder bij de lunch, „Oma komt vanmiddag bij ons Chanoekavieren. Jitschak, ga jij haar straks eens halen. Ik vind het niet prettig, dat oma met dat drukke verkeer alleen over straat gaat. Dan kun jij haar tas dragen. Ik zal je een kaart voor de tram geven. Je kunt het toch wel vinden?”

Eigenlijk heeft Jitschak niet zo veel zin. Hij moet nog een paar kleine pakjes klaar maken. Nou ja, dat moet dan maar na de thee.

„Dan ga ik nu meteen, moeder. Des te eerder zijn we terug.”

Oma is verrast als ze haar kleinzoon binnen laat. En Jitschak voelt zich! De mensen denken vast wel dat hij ouder is dan twaalf.

In oma's huiskamer is het stil. De grote klok op de schoorsteen tikt langzaam. Naast de klok staat een zilveren achtarmige kandelaar, de Menora van grootvader. Maar die zal dit jaar niet branden, want grootvader is er niet meer om hem aan te steken.

Oma volgt de blik van Jitschak en even zucht ze. „Ja jongen, opa's chanoeka-lamp. Je kent hem wel. Volgend jaar zal ik hem meenemen voor Raphaël, als hij zes jaar is." Oma zegt nooit Raffie, altijd Raphaël. Zo heette opa immers ook?

Jitschak raakt in verlegenheid. Een Menora voor Raffie, maar pas voor volgend jaar. Zou hij . . . ?

„Oma," begint hij aarzelend, „oma, Raffie kent de dankzeggingen al en het chanoeka-lied ook."

„Zo? Dat is vlug," vindt grootmoeder. „Dan hoeft hij die volgend jaar niet meer te leren."

„Ja, maar oma . . ." Jitschak vertelt van hun plannetje om vader en moeder te verrassen. Alleen - er is geen Menora voor Raffie.

Oma kijkt naar haar kleinzoon en ze kijkt naar de schoorsteen. „Goed, m'n jongen," zegt ze dan, „we nemen hem mee voor Raphaël. Dan zal hij dit jaar toch branden, opa's Menora."

Als ze thee gedronken hebben en het al minder licht begint te worden, zegt moeder: „Vooruit jongens, haal de lampen."

Alleen jongens en mannen mogen een chanoeka-lamp opsteken, de meisjes en vrouwen kijken toe.

David en Jitschak komen binnen met hun glanzend gepoetste Menora's. Vader, die net thuisgekomen is, heeft zijn lamp uit de studeerkamer gehaald, het is een antieke, van brons. Ze zoeken ieder een mooi plaatsje uit: David in de vensterbank en Jitschak boven op het buffet. Vader zet zijn lamp, net als ieder jaar, midden op de schoorsteen.

Raffie kijkt stil toe. Als de lampen neergezet zijn, zegt grootmoeder: „Raphaël, in mijn tas op de gang zit een pakje. Wil je dat even voor me halen?"

Een beetje verbaasd kijken de anderen op. De pakjes komen toch vanavond pas, als de lampen zijn aangestoken? Vergist oma zich niet?

Raffie mag zelf het papier losmaken. Dan ziet hij de prachtige zilveren kandelaar. Hij krijgt er een kleur van en weet niet wat hij zeggen moet.

„Die is voor jou, Raphaël. Het is opa's Menora."

„Ja maar," valt vader in de rede, „Raffie is nog geen zes, hij moet nog een jaar wachten."

„Ik heb gehoord dat Raphaël de gebeden kent. En ik zou het fijn vinden als grootvaders lamp ook dit jaar op Chanoeka zal branden."

Moeder kijkt heel verbaasd. „Kent Raffie de gebeden? Hoe kan dat, van wie heb je die geleerd?"

„'t Is echt waar, moeder," valt Jitschak in en David voegt er trots aan toe: „Hij heeft ze van mij geleerd!"

„Nietwaar, ik heb ze zélf geleerd; 's avonds in bed als David ze opzei, heb ik geluisterd." Raffie is er opgewonden van.

„In dat geval," beslist vader, „doet Raphaël natuurlijk mee."

„Ik vind het een reuze verrassing, jongens, en wat leuk dat oma het geheimpje kende. Dank u wel voor die prachtige Menora." Moeder geeft grootmoeder een zoen.

Raffie tilt voorzichtig zijn kandelaar op en zet hem naast die van David in de vensterbank. Dan kan iedereen hem goed zien.

En omdat het de eerste keer is dat zijn jongste zoon meedoet, zal vader het verhaal van Chanoeka vertellen, voor de lampen worden aangestoken.

„Heel lang geleden, tweehonderd jaar voor de jaartelling, kwam het Joodse land

onder de macht van de koning van Syrië. Hij verbood de Joden hun wetten te houden en hun godsdienst uit te oefenen. Syrische soldaten werden het land ingestuurd om toe te zien dat de koning gehoorzaamd werd. Maar de Joden bleven hun godsdienst trouw en langzamerhand kwamen ze steeds meer in verzet. Een oude priester gaf met zijn vijf zonen het voorbeeld. Zo begon de eerste Joodse vrijheidsoorlog, in het jaar 167 voor de jaartelling. En drie jaar later werd de Tempel in Jeruzalem bevrijd, op de 25ste van de Joodse maand Kislew.

Het is de inwijding van de Tempel die we nu ieder jaar op Chanoeka herdenken, want Chanoeka betekent inwijding.

Toen de Tempel weer ingewijd zou worden, moest natuurlijk de grote zevenarmige kandelaar, die binnen bij het altaar stond, worden aangestoken. Dat mocht alleen met reine olie, want kaarsen waren er nog niet.

Er was nog één klein kruikje olie, net genoeg voor een dag. Maar het zou acht dagen duren voor er nieuwe reine olie gemaakt was. Toen gebeurde er een wonder! De olie uit het kruikje bleef acht dagen branden, net zolang tot de nieuwe olie klaar was. En daarom duurt het Chanoeka-feest acht dagen, en heeft een chanoeka-lamp acht armen. Ach dagen vanaf 25 Kislew, dat is acht dagen in december, steken we iedere avond een lichtje meer aan, tot ze allemaal branden. En dan danken we God voor alle wonderen, die hij voor ons heeft gedaan."

Ze hebben stil geluisterd. Nu staat vader op. Hij zegt de gebeden en steekt eerst het voorste kaarsje, de dienaar aan. Met de dienaar geeft hij licht aan de eerste kaars in zijn kandelaar.

Dan volgen Jitschak en David. Zij zingen het dankgebed en steken ook van hun lamp de eerste kaars aan.

Met een ernstig snoetje gaat kleine Raphaël naar zijn nieuwe Menora. Zijn stemmetje bibbert een beetje, maar hij doet zijn taak keurig.

Vader en moeder kijken elkaar aan, trots op hun jongste zoon. En oma veegt met een zakdoekje in haar ogen . . .

Als Raffie klaar is gaan ze allemaal in een kring om de tafel staan. Met de hele familie zingen ze nu het chanoeka-lied. Het is een prachtige wijs, en de Hebreeuwse woorden vertellen hoe God de Joden gered heeft uit veel moeilijkheden.

Na dit plechtige deel gaan ze eerst eten, en dan volgt het vrolijke deel van de avond: pakjes open maken en spelletjes doen.

Nog zeven avonden zullen ze zo Chanoeka vieren, evenals vele andere Joden, verspreid over de hele wereld.

Op de achtste avond, als alle kaarsen branden, dan is het 't allermooiste. Dan kan ieder helemaal goed zien dat het Chanoeka is, het Joodse feest van het Licht. Dan branden ook de acht kaarsen in de Menora van de kleine Raphaël . . .

Kerstfeest in 'De vliegende Engel'

Kees van Stuivenberg had altijd naar zee gewild.

Zijn ouders woonden in Rotterdam. En daar had hij altijd langs de havens gezworven. Wát het nou was in hem, dat kon hij niet precies zeggen, maar hij wist drommels goed dat het er wàs, dat gevoel, altijd, dat gevoel van weg willen, liefst ver weg. Wel weer terugkomen ook, dat wel, maar niet dat vaste, dat benauwde. Nee, reizen wilde hij, overal naar toe; andere mensen zien in andere landen; andere dieren misschien ook wel, ja, en andere kusten, met rotsen of met palmen. Kees scheen een echte zeemansnatuur te hebben.

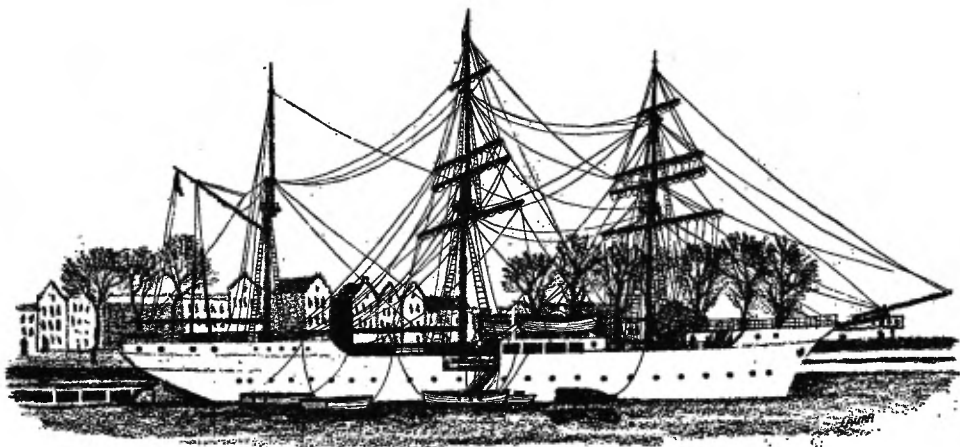
En nu . . . nu was hij op zijn eerste reis! Een jaar of wat geleden was zijn vader, die bij de Posterijen werkte, overgeplaatst naar Amsterdam. Kees vond dat reuze jammer, want Amsterdam heeft een kleinere haven, en bovendien kun je niet zo dicht aan de kaden komen als in Rotterdam. Wèl fijn was, dat de Pollux, het opleidingsschip voor matrozen, heel duidelijk zichtbaar midden in de stad lag. Heel wat keertjes liep Kees er achterlangs van vlakbij, en steeds vaster werd zijn plan, dáár wilde hij naar toe!

Hij had gehoord, dat je er een jaar in opleiding was, en dat je dan naar zee ging als lichtmatroos. Wanneer je dan goed je best deed, nou ja, dat was allemaal van later zorg . . . eerst maar aan boord zien te komen.

En toen Kees de Lagere School doorlopen had, en zelfs nog twee klassen van de Mulo, ging hij met zijn vader een keer naar de commandeur van de Pollux! Mèns, dát was een gevoel, toen hij voor het eerst over de ruime dekken liep. Hij wist toen nog niet dat hij heel wat scheepsdekken onder de voeten zou krijgen.

Vader en hij waren een poosje bij de commandeur, in diens kantoor, geweest; en ja, als Kees goedgekeurd zou worden door de dokter, mocht hij in opleiding komen voor matroos bij de Grote Handelsvaart, zoals dat deftig heet . . .

Inmiddels was alles alweer achter de rug, en nu was hij op zijn eerste reis. Moeder was wat bezorgd geweest, maar ja, zo zijn moeders altijd. Eenmaal moet je toch de deur uit, en hij was nu al zestien!

Met een mooi nieuw vrachtschip van tienduizend ton waren ze, kort na Sinterklaas uit Amsterdam vertrokken, op reis naar Beira in Portugees Oost-Afrika. Onderweg zouden ze in Las Palmas en Kaapstad aanlopen. Klanken en namen van de wereldkaart gingen nu werkelijkheid worden voor Kees. De bemanning bestond uit achtenveertig koppen. Kees' directe chef was de bootsman, en daarmee had hij het wel getroffen. Een al wat oudere man, zeer bevaren natuurlijk, echt geen kinderjuffrouw, maar een beste kerel die iets vaderlijks over zich had. Trouwens, hij was ook vader, en zijn gezin woonde op Scheveningen.

Las Palmas, op de Canarische eilanden, was erg boeiend geweest. Voor het eerst van zijn leven had Kees een zonnig eiland met rotsen en groen uit de blauwe zee zien opkomen, in de zonneschijn, die daar altijd was, zo zeiden de oudere matrozen. De mensen spraken er Spaans, en er waren verkopers aan boord geweest. Druk dat ze waren, die lui, druk! Ze praatten met handen en voeten. Soms zeiden ze wel een Nederlands woord door hun eigen taaltje heen.

Spoedig was het schip weer vertrokken. De Linie werd gepasseerd. Neptunes kwam aan boord, en Kees kreeg zijn doopbeurt met nog twee andere jonge kerels, die voor het eerst die denkbeeldige lijn op de kaart passeerden.

Het werd steeds warmer en Kees keek zijn ogen uit naar de dartele dolfijnen en de flitsende vliegende vissen. Ook zag hij kleine bruinachtige grasjes, soms hele bossen, die zomaar in het water drevén. Sargasso heette dat. Het weer was goed. Er stond wel eens een flink stuk wind, maar de slingering van het schip deed Kees geen kwaad.

En zo naderden ze Kaapstad. Onvergetelijk mooi was het binnenvaren in die haven. De machtige Tafelberg en de mooie witte stad aan zijn voet, aan de rand van de baai, met de vierkante zeer overzichtelijke haven.

Toen ze binnenkwamen was het 24 december. In de gang bij de matrozenmess had de kapitein een papier laten ophangen, waarop te lezen stond, dat morgen op de Eerste Kerstdag, de hele bemanning in de salon werd verwacht, om 10 uur. Het zou zondagse dienst zijn, en 's middags mocht wie gemist kon worden de wal op. Dat was fijn.

En zo werd het Kerstmorgen!

Die dag zou voor Kees onvergetelijk worden. Om 9 uur kwam er een man aan boord die overal een papier neerlegde waarop stond dat het zeemanshuis van de Flying Angel (de vliegende engel) in de Alfredstraat, de hele dag open was, tot middernacht toe. Iedere zeeman kon er terecht, en was welkom, van wat voor land, of huidskleur, of geloof, of ras hij ook mocht wezen. De oudere matrozen vertelden dat overal in de wereld zulke huizen in de havens waren. Ze waren allemaal Engels, maar ieder was welkom. De uitnodigingen die door de bezoeker waren neergelegd hadden een Nederlandse vertaling onder de Engelse tekst.

Om 10 uur was zowat iedereen in de salon, twee verdiepingen onder de brug. De stuurlieden en de werktuigkundigen en de radiotelegrafist gebruikten daar hun maaltijden. De bedienden hadden met vlaggedoek de salon wat versierd.

Tot Kees' grote verbazing zei de kapitein, toen iedereen achter een grote mok koffie en een enorm stuk kerstkrans zat, dat hij de hele bemanning een goed kerstfeest toewenste, en dat, zoals de meeste bemanningsleden wel wisten, de meegegeven kerstkist van de actie 'Kerstfeest op Zee' nu opengemaakt zou worden . . . ! De kapitein keek de kring rond en zei: „Wie zijn hier de jongsten?” Toen bleek dat Kees de allerjongste aan boord was. Hij moest naar voren komen en een pakketje uit de kerstkist nemen, en dat openmaken. Tot zijn grote verbazing bleek er een plastic portretlijst in te zitten, een dubbele nog wel. Hij dacht ineens: „Daar

doe ik de foto's van mijn ouders en van Klaartje in. Klaartje was zijn vriendinnetje. Ze kenden elkaar al vanaf zondagsschool, en later zouden ze gaan trouwen. De kapitein zei toen dat ieder even langs moest komen. Dan mocht Kees de pakjes uitreiken. Ja, en daar bleef het niet bij. Ieder kreeg ook nog een tijdschrift, „Kerstfeest op zee” heette dat, en het was helemaal speciaal voor de zeelui gemaakt. In de gauwigheid zag Kees dat er ook een brief van een zeemansmoeder in stond. Natuurlijk dacht hij dadelijk aan zijn eigen moeder, nu zo ver weg in Amsterdam. Er waren net zoveel pakjes en bladen als mannen op het schip. Hoe zouden die mensen in Nederland dat precies geweten hebben? Die hele kerstkist was dus maanden geleden klaargemaakt. Hoe kon dat allemaal zo wezen?

Toen de pakjes uitgepakt waren, en er over en weer gepraat werd, terwijl ook iedereen het tijdschrift doorbladerde en sommigen zelfs al zaten te lezen, riep de kapitein wéér om stilte. De radio-telegrafist ging nu de grammofoonplaat opzetten. Kees dacht „zeker een plaatje van 'Stille nacht' of zo,” maar nee, tot zijn steeds stijgende verbazing bleek er op die grammofoonplaat gezongen en gesproken te worden door mensen die hij niet kende, maar die precies van de hele toestand aan boord op de hoogte bleken te zijn. Een zeemansvrouw (de vrouw van een kok - zei de plaat -) las het bekende verhaal uit Lucas, van de stal, en de herders, en het kindje in de kribbe, en van de vreugde die 'al den volke' wezen zal. 'Al den Volke', dus ook voor Kees op zijn eerste grote reis, en ook voor de mannen aan boord, en voor de mensen in dat vreemde land, waar hij vanmiddag voet aan wal zou gaan zetten. Het maakte allemaal diepe indruk op hem. De meeste zeelui om hem heen waren ook echt stil, en veel rustiger en ernstiger dan anders. Toen gingen ze eten. Een best maal, met wat extra's op tafel. Geweldig.

Die middag ging Kees voor het eerst 'de wal op', en wel in Afrika, in Kaapstad. Hij ging met nog een lichtmatroos, samen met de kabelgast, die al vaak in Kaapstad was geweest.

Wat deed die vaste wal raar! Kees' benen waren een beetje gewend aan het steeds bewegende schip, en nu leek het net of die grond golfde, terwijl hij toch echt stil lag. Maar het wende gauw.

Ze gingen maar een eind lopen.

Eerst langs een paar kaden. Veel Engelse schepen lagen er, een Fransman, twee Duitsers, een Amerikaan, drie Japanners en zelfs een Israëliër . . . machtig interessant.

Toen door een groot ijzeren hek, langs een paar mannen in uniformen, waarvan er één groette: „Alles van die beste op die Kersfees". Dat waren douanemannen, zei de kabelgast, en die taal was Afrikaans.

Kees kwam ogen te kort.

Heel wat negers zag hij, en uithangborden met Engelse opschriften en . . . een straatnaambord met 'Herenstraat' er op. Ja, Kaapstad was indertijd gesticht door Nederlanders, dat was waar ook.

Je zou haast vergeten dat het december was, want de zon stond hoog aan de diepblauwe hemel. Het was echt warm. Ze liepen eenvoudig in een overhemd en een dunne lange broek. Zo sjouwden ze een minuut of twintig. Eindelijk kwamen ze in een korte straat, de Alfredstraat, en daar moesten ze wezen, zei de kabelgast.

Een groot gebouw, met een enorme naamplaat *Missions to Seamen* erop, een blauwe vlag woei van de top op de voorgevel. Op die vlag een vliegende engel met een open boek in de hand. Kees wist toen nog niet dat in wel meer dan honderd havens, overal in de wereld, zulke huizen staan.

Ze gingen naar binnen. Direct links, in de hall, was een soort toonbank met wat dames er achter die iedereen te woord stonden. Heel wat zeelui kwamen binnenlopen. Prachtige gekleurde fotokaarten kon je daar krijgen, en . . . verzenden ook! Het postkantoor was natuurlijk dicht, maar dit kleine postkantoorje niet. En de winkel, met van allerlei nuttigs voor de zeeman ook niet.

Kees vond het maar prachtig! Wat een huis! Er was een soort cafetaria en een eetzaaltje waar een eenvoudige maaltijd te krijgen was. Een heel grote zaal was met vlaggen versierd. Er stonden kerstbomen, en daar kon je 's avonds dansen, zeiden ze. Onze drie vrienden besloten wat te eten, daarna de stad in te gaan en in de vroege avond terug te komen. Aldus gebeurde.

Toen ze om een uur of half zeven terugkwamen hoorden ze buiten de muziek al. En ja hoor, de grote zaal was vol dansende paren. Allerlei meisjes en jonge vrouwen kwamen daar geregeld op uitnodiging van de *Missions to Seamen*.

Wat Kees niet erg mooi vond, dat waren de papieren mutsen die ze op hadden. Alle drie kregen ze ook zo'n muts. Niet erg kerstachtig, vond Kees. Maar wat wel leuk was: ze amuseerden zich kostelijk, en 't was geen rommeltje, integendeel, keurig en rustig. En 't kostte allemaal opvallend weinig.

Tegen een uur of negen kwam er een kleine man op het podium, die even stilte vroeg. Hij leek net een pastoor, met zijn omgekeerde boord. Maar het was geen pastoor, zei de kabelgast, het was een Engelse dominee, speciaal voor de zeevarenden. Hij was ook de leider van het zeemanshuis. Er liep ook nog een assistent rond, en nòg een man trouwens, een grote man die wel een Skandinaviër kon zijn. Maar ze spraken alle drie Engels. Er waren wel een 120 personen. Ze kwamen van allerlei landen, allerlei talen hoorde je dan ook.

De dominee vertelde dat er een korte dienst zou zijn in de kapel van het gebouw.

Je merkte dat bijna vanzelf, want de muzikanten verlieten de plaats waar de band speelde, en sommige aanwezigen volgden de dominee.

Die kapel was gewoon een kerk, maar dan kleiner, en prachtig versierd. Niet een kansel zoals Kees die 'thuis' gewend was, maar een soort verhoging met links en rechts een lessenaar, en in het midden een altaar met een koperen kruis erop. Het viel hem op dat aan het kruis géén Christus-figuur was. Wel viel er een lichtbundel op zodat direct je aandacht getrokken werd. Als vanzelf viel de stilte. Iedereen zweeg. Lang niet alle zeelui waren in de kapel gekomen, maar de mannen en de meisjes, die meegekomen waren, vulden de ruimte geheel.

Plotseling begon het orgel te spelen. Allerlei bekende verzen. Ieder kon meezingen want er waren gedrukte bladen uitgereikt. Het maakte diepe indruk op Kees. Toen kwam de Engelse dominee, en ook die grote man die hij daarstraks gezien had, het podium op. De kleine dominee en de grote man hadden precies eendere toga's aan, met zwart, wit en rood. De kleine dominee las uit de Bijbel en sprak erover. Het duurde allemaal kort en de onderdelen van de dienst volgden elkaar snel op. Je móest wel luisteren en meezingen. Toen kwam de grote man, die ook een dominee bleek te zijn. Hij las en sprak ook in het Engels, en toen . . . tot Kees' stomme verbazing begon hij ineens in het Duits, èn het Frans en . . . in het Nederlands! Die man was ook een Nederlander! Dat kon je duidelijk horen aan zijn spraak. Inééns begreep Kees nu wat er in het Kerstevangelie staat van grote, grote blijdschap die . . . 'al den volke wezen zal'. Al den volke, dus voor alle mensen . . . over de hele wereld! Dàt was machtig.

Zo iets had Kees nu nooit kunnen denken. De kleine Engelse en de grote Hollandse dominee stonden ieder aan een kant van de deur, en zeiden tegen alle mannen iets, terwijl ze hun de hand drukten.

Toen Kees met zijn twee makkers langs kwam zei de Hollandse dominee: „Ik had jullie al gezien! Je bent met zijn drieën, hè?”

Hoe wist hij dàt nu weer?

„O,” zei hij, „dat kun je zien. Langzamerhand leer je zo de typen te onderscheiden.” Hij vroeg onze drie maten of ze zin hadden in een autorit, naar een hoog punt, om dan Kaapstad bij nacht, in de diepte te zien liggen.

Nou, dat was aan geen dovemansoren gezegd. Ineens was er weer een meneer, die kennelijk veel met het zeemanshuis te maken had, die het drietal liet instappen in een auto, van voren een soort jeep en van achteren net een busje. Twintig minuten later keken ze neer op 'Kaapstad en die hawe bij nag' zoals de Zuidafrikaners zeggen. Gróóts was het. Dankbaar reden ze terug en ze vroegen wat dat allemaal kostte. „O, niks,” zei de man, „we gaan nog wat drinken in 't zeemanshuis en dan breng ik jullie naar je schip . . . !” Ongelooflijk!

Die avond werden onze drie zeelui aan de valreep van hun schip afgeleverd. De kabelgast had zulke dingen wel meer meegemaakt, maar voor Kees was het alles nieuw, gloednieuw. Ze wisten niet hoe hun gastheer genoeg te bedanken.

Maar wat ook nieuw was voor Kees, dat was dat hij nu precies aanvoelde wat . . . 'al den volke' in het kerstverhaal betekent.

Kees is nu kwartiermeester bij een grote rederij. Hij heeft die Hollandse dominee nog vaak gesproken. Maar die is nu ook in Nederland. Rechts van de kapel in het zeemanshuis in Kaapstad is nóg een koperen plaat te zien die herinnert aan zijn aanwezigheid daar.

Maar dat Kerstfeest in Kaapstad heeft Kees nooit kunnen vergeten. Nooit. Trouwens die dominee ook niet.

Zelf aan het werk

Voordat ik de werkjes die we voor jullie uitgezocht hebben ga bespreken, nog even een kleine inleiding. Kinderen die erg goed uit hun ogen kijken hebben natuurlijk al lang een kleine verandering opgemerkt. Ditmaal ontbreken namelijk de letters M.L. aan het begin en aan het eind van 'Zelf aan het werk'. Jullie weten natuurlijk allemaal wie dat was, die M.L.: juffrouw Mien Labberton, die een lange reeks van jaren leuke opgaven voor jullie verzong en de prijzen onder jullie verdeelde. Ze deed het met hart en ziel en reken maar dat jullie allemaal vriendjes en vriendinnetjes van haar waren. Geloof ook maar dat ze jullie echt kende. Ik wil wedden dat ze vaak bij het sorteren en beoordelen gedacht heeft: 'Al weer zo'n mooie plaat van Tiny, net als verleden jaar!' Of 'Erik heeft deze keer zijn prijs met ere verdiend; de vorige keer was het maar op het kantje!'

Dit jaar had ze het gevoel dat de tijd gekomen was er mee op te houden, en dat heeft haar veel verdriet gedaan.

En ja, zoals dat gaat, M.L. werd vervangen door D.A.Cr.-S. en dat ben ik. Mevrouw Cramer-Schaap. Gelukkig hoef ik niet helemaal een vreemde voor jullie te zijn, want ik heb dikwijls verhalen in 'Het Licht schijnt overal' geschreven; en misschien zijn er ook wel kinderen die mij kennen van mijn boeken en de kinderbijbel (Bijbelse Verhalen voor Jonge Kinderen). En dat maakt het dan een beetje minder vreemd. Het volgend jaar weet je al niet beter of het hoort zo.

Maar ik wil toch niet eindigen voordat ik uit naam van jullie allemaal juffrouw Labberton hartelijk heb bedankt voor alles wat ze voor jullie gedaan heeft en haar het beste heb toegewenst in haar verder leven.

Waar hebben jullie toen je dit kerstboek

ontving, wel het eerst naar gekeken? Naar het mooie omslag, naar de grote verrassing van dit jaar: voor de eerste maal gekleurde illustraties tussen de tekst, naar de titels van de verhalen, of... naar de werkjes en opgaven achterin? Zoals ieder jaar volgen hier eerst knutselwerkjes, die deze keer werden bedacht door mevrouw Pieters: voor de jongsten een mooi kerstkleed, voor hen die wat ouder zijn kerst- en nieuwjaarskaarten; de oudsten onder jullie kunnen zelf een gezellig lichtje maken.

En nu maar aan de slag! D.A.Cr.-S.

Voordat we aan het werk gaan, wilde ik eerst even graag een praatje met jullie maken.

Zoals jullie zien hebben wij er ook dit jaar voor gezorgd dat jullie een keuze kunnen maken uit verschillende bezigheden die betrekking hebben op het Kerstfeest. Ongetwijfeld zal er bij die bezigheden getekend en geschilderd worden. Over dat 'tekenen over Kerstmis', wilde ik het nu graag eens met jullie hebben. Wát kunnen we allemaal over Kerstmis tekenen?

Ten eerste is daar het blijde Kerstgebeuren. Hier kun je al een ruime keuze maken. Iedereen kan zelf kiezen wat hij of zij het mooiste deel van het verhaal vindt, en dat uitbeelden. Het Kerstgebeuren zélf, is voor allen hetzelfde, maar datgene wát jullie daaruit kiest zal heel verschillend zijn. De een zal bijvoorbeeld Maria met het kindeke Jezus tekenen, de ander vindt het fijn om de Drie Koningen uit te beelden. Ook de kleuren kun je zelf kiezen en het doet er niet toe of Jozef nu

een bruin of een geel kleed aan heeft, kies maar wat je het mooist vindt.

Maar het Kerstgebeuren is niet de enige mogelijkheid als je iets over Kerstmis gaat tekenen.

Je zou namelijk óók iets kunnen tekenen van dat wat je in deze dagen om je heen ziet. Je moet dan eens opletten waaraan je kunt zien dat het Kerstmis is. Ja, dát is *niet* voor elk kind hetzelfde. Dat komt, omdat niet alle kinderen in dezelfde plaats wonen.

De kinderen die in de stad wonen, zullen dus aan heel andere dingen kunnen zien dat het Kerstmis is dan de kinderen die buiten de stad wonen. Buiten zien we vaak besneeuwde velden en huizen en bomen waar een prachtige witte vracht sneeuw op ligt. Ook zijn de dennebomen soms met witte rijp bejzeld. Of er staat bij de kerk een mooie kerstboom of kerststal. En weet je wat ik eens heb gezien? Een denneboompje dat in een tuin groeide en dat elk jaar werd versierd met glimmende ballen en slingers!

In de stad ziet het er heel anders uit. Ook al heeft het gesneeuwd, dan zijn er nog geen besneeuwde velden te zien. Nee, in de stad is het heel anders. Daar zien we mooie met lichtjes en dennegroen versierde straten, met prachtige kerstetalages waarin van alles is te ontdekken. Op veel plaatsen in de grote stad staan kooplieden op de hoeken van de straat. Zij verkopen kerstbomen en hulst. Sommige steden hebben een kerstbomenmarkt, die 's avonds heel feestelijk verlicht is. De etalages van de bloemenwinkels zijn helemaal wit bekleed en daarin staan dan schitterende bloemstukken. Echte kerstbloemstukken, met rode en witte bloemen en witte kaarsen. We zien er kerstrozen en hyacinten, tulpen en cyclamen.

Weet je wat ik alleen erg vreemd vind? Veel bloemisten prikken tussen de bloemen en kaarsen kleine nagmaakte paddestoeltjes. Begrijpen jullie dat? Wat hebben paddestoelen nu met Kerstmis te maken!

Bedenk als je aan het werk gaat dat het ook niet *altijd* sneeuwt in deze dagen. Zo veel mensen, ja ook mensen die ansichtkaarten ontwerpen, tekenen altijd maar weer 'hertjes in de sneeuw'. Jullie hebben nu gezien wat je wel allemaal kunt maken. Probeer nu óók eens iets te tekenen van dat wat zo typerend is van de plaats waar je woont. Je zult zien hoe heel anders, maar ook hoe veel meer van je zelf dat wordt.

Zo kinderen, en nu . . . aan het werk!

Voor de jongsten

Over een mooi kerstkleed

Gaan jullie dit jaar eens zorgen voor een mooi kerstkleed? Je weet wel dat er in de winkel allerlei papieren kerstkleeden te koop zijn. Op die kleden staan dan kaarsen, dennetakjes, klokken en nog veel meer afgebeeld.

Wij gaan nu ook eens zo'n kleed maken. Of eigenlijk, een veel mooier kleed. Een kleed dat je nergens kunt kopen.

Vraag eens of je een gewoon spierwit papieren kleed mag kopen. Ja, zo een waar helemaal niets op staat. En dan ook nog een pakje spierwitte servetjes, óók al zonder iets er op.

Nu kunnen we gaan beginnen om van het kleed een kerstkleed te maken. Ik ga je twee manieren vertellen waarop je dat kunt doen, dan kun je zelf kiezen wat je het prettigst lijkt.

a Plaatjes uitknippen

In de decembermaand verpakken veel winkeliers hun artikelen in mooie kerstpapiertjes. Je kent ze wel, er staan allerlei kerstvoorstellingen op: dennebomen,

klokken, kaarsen, sterren en ballen, enz. Verzamel in december nu eens alle mooie kerstpapiertjes die je maar vinden kunt. Als je een behoorlijke verzameling hebt ga je eens kijken of je die voorsellingen kunt uitknippen. Je krijgt dan een heleboel sterren, klokken of bomen.

Nu gaan we mét die uitgeknipte plaatjes ons kerstkleed maken.

Vouw je kleed maar eens open en ga proberen hoe je die plaatjes zou kunnen schikken. Je kunt bijvoorbeeld een hele rand plakken van sterretjes, van dennebomen of van kaarsen. Je kunt ook een paar voorstellingen uitknippen en deze steeds herhalen. Dus: boom, kaars, ster; boom, kaars, ster; boom kaars, ster enzovoort.

Ook kun je de plaatjes over het hele kleed verspreiden. Zorg er echter voor dat het kleed niet te vol wordt, dat staat niet mooi. Zoek maar eens of je nog meer mogelijkheden kunt vinden. Lijkt je dit geen leuk werkje?

Op het servet kun je in een hoekje zo'n

voorstelling plakken die je ook in je kleeft hebt gebruikt. Dus een kaars of een ster of een denneboompje. Denk erom dat je de servetjes niet vol plakt, want dan kan niemand ze meer gebruiken omdat er geen plaats overblijft om de vingers af te vegen - en dat is toch wel de bedoeling. Ik zou best eens om het hoekje van de deur willen kijken om te zien hoe het wordt. Ga maar gauw aan de gang!

b Zelf geknipt

Inplaats van plaatjes uitknippen, kun je uit gekleurd papier ook zelf sterren, kaarsen, bomen of klokken knippen.

Verzamel hiervoor eens een week lang alle mooi gekleurde papiertjes die er thuis te vinden zijn. Ik denk bijvoorbeeld aan de goud- en zilveragekleurde koffie en theezakjes, of aan de mooie papiertjes waarin de snoepjes vaak zijn verpakt. Misschien mag je de gekleurde platen uit een oud tijdschrift knippen, die zijn erg goed te gebruiken. Zo'n gekleurde pagina heeft soms de mooiste kleuren. Die 'stukjes kleur' kun je goed gebruiken. Kijk maar eens of er een gekleurde plaat instaat met afbeeldingen van dameskleding. De ene jurk zal dan blauw zijn, een andere weer geel, of rood gestreept. Al die kleurtjes nu kun je gebruiken om je voorstelling uit te knippen.

Zal ik een voorbeeld geven?

Uit de afbeelding van die roodgestreepte

jurk zou je kaarsen kunnen knippen. Uit de afbeeldingen van de blauwe en gele jurken, een kerstklok of kerstballen. Je zult al gauw ontdekken hoe fijn het is om met die gekleurde tijdschriftbladen te werken.

Zo, dat is de tweede manier om je kleeft te versieren.

Natuurlijk hoeven de voorstellingen weer niet altijd kaarsen of kerstballen te zijn. Ook hiervoor zijn weer heel veel dingen te bedenken: de drie Koningen, de herders met de schapen, engeltjes. Maar ook huizen of kerstbomen.

Zou het lukken? Vast wel!

Over kerst- en nieuwjaarskaarten...

Wat is het toch fijn om elk jaar weer een eigen gemaakte kaart te ontvangen! En wat nóg plezieriger is? Om steeds een kaart te ontvangen die weer heel anders is dan die van de vorige jaren!

Weet je wat zo grappig is van zelf kaarten maken? Je doet er een *ander* een plezier mee, en je hebt *zelf* plezier in het maken.

Ik wilde jullie weer eens wat nieuws leren.

We gaan namelijk onze kaarten drukken. Niet zomaar een heleboel kaarten drukken met steeds dezelfde afbeelding er op. Nee, juist niet! We gaan glasdrukken.

Je hebt nodig:

enkele kleuren plakkaatverf - stevig wit of gekleurd papier - een klein glasplaatje ter grootte van je te maken kaarten - een krant - een werkdoek - een beetje zelf gemaakte stijfjesel, of vloeibare stijfjesel die in plastic flessen verkrijgbaar is.

Zo, dat is dat.

Knip nu eerst een stapeltje papier ter grootte van je glasplaatje. Knip ook zo'n stapeltje uit kranten. Deze blaadjes gebruiken we om op te oefenen.

Stroop nu je mouwen maar op, want we gaan met onze vingers in de verf zitten! Vingerverfen, noemen we dat.

Dek de tafel af met kranten, zodat we geen ruzie kunnen krijgen met moeder.

Knijp nu op de rand van een bord een paar kleuren verf uit je tubetjes. Giet in het midden van het bord wat stijfjesel.

Leg het glasplaatje voor je.

Neem wat verf aan je vingers en roer er op een schoon gebleven plekje op je bord wat stijfjesel doorheen.

Als de verf goed met de stijfjesel gemengd is, wrijf je je glasplaatje daar helemaal mee in.

Veeg je handen zo nu en dan maar af aan je werkdoek.

Als de plaat is ingewreven, dan teken je met je vingers iets op de plaat. Je zult ontdekken dat je hierdoor de verf wegduwt en het glas weer zichtbaar wordt.

Ben je klaar? Veeg dan je handen nog eens af en leg een stukje papier boven op de glasplaat. Voorzichtig, want het papier mag niet verschuiven. Druk nu dit papier goed aan door er over te wrijven. Mocht je dit niet kunnen zonder het papier met verf te besmeuren, vraag dan of iemand je hierbij helpen wil. Ook kun je nóg een stukje papier over het eerste blaadje leggen en dán pas aandrukken.

Zo blijft 't onderliggende stuk óók schoon.

Je afdruk is klaar; trek het papier er maar af.

Is dat niet een grappige manier? Je kunt precies zien waar je vingers de lijnen hebben getrokken!

Misschien zul je nog even moeten oefenen om te weten hoeveel verf je moet gebruiken. Probeer het eens met wat minder of wat meer verf. Nu begin je opnieuw. Kies maar weer een kleur verf. Meng deze met stijf sel en smeer je glasplaat weer in.

De glasplaat hoeft niet na elke afdruk afgewassen te worden. De nieuwe kleur kun je over de eerste kleur wrijven. Zo zullen de kleuren zich mengen en je afdrukken steeds anders worden, dat is juist heel grappig.

Je zult al gauw de mogelijkheden ontdekken. Probeer het ook maar eens met twee kleuren tegelijk.

Heb je geen glasplaatje?

Neem dan een stevig glad papier, bijvoorbeeld pakpapier. Leg dit met de gladde kant naar boven. Smeer dit papier in met verf en maak hierop je afdrukken. Zo gaat het ook. Wel moet je zo nu en dan dit stuk papier vernieuwen, want door het vocht uit de verf, wordt het papier op den duur te nat.

Nóg een toepassingsmogelijkheid . . .

Heb je al bij het volgende werkje gekeken? Dat van de oudsten? 'Het maken van een Kerstlichtje'?

Weet je dat je met dit glasdrukken óók iets grappigs kunt doen met die weckfles met dat lichtje er in? Luister maar.

Neem een stuk stevig wit papier dat ruim rond dat weckglas past en maak het even hoog als de rand van het glas.

Knip een stuk kaftpapier van dezelfde grootte en leg het met de gladde kant naar boven.

Wrijf dit in met de verf en maak er een tekening op.

Maak nu een afdruk van je tekening door het witte papier er boven op te leggen.

Als de afdruk droog is, dan plak je het papier in cilindervorm rond. Omdat het papier wat langer is dan de omtrek van het weckglas, past deze cylinder ruim over het weckglas met het brandend lichtje heen.

Het staat werkelijk heel gezellig. Deze techniek geeft een heel bijzonder effect. Probeer eens welke kleuren het mooist uitkomen.

Wil je het papier nog wat doorzichtiger maken, dan kun je als de verf goed droog is het papier insmeren met wat slaolie. Maak je je kwast wel weer goed schoon met warm water en zeep?

Je zult zien hoe prachtig dit lichtje zo wordt!

Over een gezellig lichtje...

Jullie zijn wel oud genoeg om iets te maken waar vuur bij te pas komt! Natuurlijk kennen jullie allemaal de uitdrukking 'Met vuur spelen', maar in deze zin bedoel ik het niet.

We gaan eens kijken hoe je een lichtje kunt maken dat de kersttafel zou kunnen versieren, of dat zo maar ergens op een tafel of kast haar licht zal laten schijnen. Hiervoor heb je nodig een weckglas (een lege haringpot is ook goed) en een waxinelichtje (theelichtje). Pas op, theelichtjes kunnen niet zoals kaarsen branden, want dan lopen zij uit. Theelichtjes moeten in een daarvoor bestemd bakje worden geplaatst.

Zet het waxinelichtje nu eens in 't weckglas, en steek het eens aan. Dat is het begin en nu zul je direct zien dat er met dat weckglas iets moet gebeuren. Het licht dat zich nu verspreidt is ongezellig, ja koud zelfs. Dat komt door het glas, want als je het lichtje nu uitblaast, het eruit haalt en het wéér aansteekt, dan zul je zien dat het waxinelichtje zelfs een heel plezierig zacht licht geeft.

Goed, blaas maar weer uit.

Wát zullen we met het glas gaan doen? Natuurlijk zijn er heel veel mogelijkheden en daarom ga ik jullie er dan ook heel veel uitleggen.

Zo kun je zien, wat je het prettigst vindt om te doen, en welke mogelijkheden je

zelf hebt. Dat hangt natuurlijk een beetje af van het materiaal dat je hebt.

We kunnen het glas bewerken door er op te tekenen of door 't te beschilderen.

Met glasverf

Je weet misschien dat er in de handel glasverf te koop is. Deze glasverf zit in heel kleine busjes. Als je deze mag kopen, dan is dat fijn, maar als dat niet kan, dan niet treuren, want ik ga je nog veel meer mogelijkheden uitleggen om dit te doen.

Eerst iets over glasverf; je hebt nodig: een set of een paar losse potjes glasverf - een flesje thinner om de kwast weer schoon te maken - een flinke waterverfpenseel (nr. 8 of 10); je kent deze wel, zo'n penseel met zwarte haren - een werkdoekje - twee conservenblikjes - een paar kranten.

Dek je werkvlak af met kranten. Zo, nu kan er niet zo veel meer gebeuren. Je begrijpt dat je voorzichtig met materialen als verf moet omgaan, anders kan moeder niet goed vinden dat je in de kamer werkt.

Deze glasverf is niet oplosbaar in water. Dus als je met dezelfde kwast verschillende kleuren gaat gebruiken, dan zul je je kwast steeds moeten schoonmaken. We doen dit met thinner.

Het is het beste dat je twee kleine busjes,

blikjes of potjes met een beetje thinner klaar zet.

Het is namelijk beter dat je het ene blikje gebruikt om de gele en de witte verf in af te spoelen, het het andere blikje om de andere kleuren in af te spoelen. Het geel en het wit worden heel gauw grijs als hier kleine restjes van andere kleuren bij in komen. Zo nu kun je aan de gang. Deze verf is mooi doorzichtig, zodat het lichtje je schildering prachtig zal verlichten.

Heb je iets verkeerd gedaan? Geen nood! Doop een puntje van je werkdoekje in de thinner en veeg maar weg wat er niet op je glas thuis hoort.

Met ecoline

Heb je misschien zo'n doos met die flesjes met gekleurde inkt? Ja? Nou, daar gaat het ook mee. Tenminste . . . Ecoline is óók een doorzichtige verf. Ecoline is oplosbaar in water, dus je kunt je kwast schoonmaken met gewoon water. Dat is tenminste gemakkelijk.

Maar: ecoline hecht niet op glas, tenzij je door de ecoline wat . . . suiker doet.

Je hebt nodig: een paar flesjes ecoline - een beetje suiker - een blikje water - een werkdoekje - een waterverfpenseel nr. 8 of 10 - een krant - een paar kleine bakjes of schoteltjes om wat inkt in te doen.

Daar gaan wel! Giet voorzichtig een klein beetje inkt op een schoteltje of in een potje. Voeg hier een half theelepeltje suiker aan toe. Roer de suiker met de inkt totdat de korreltjes zijn opgelost.

Nu kun je je gang gaan. De inkt wil nu wél op het glas hechten. Werk niet te dik. Beter kun je als het nodig is nóg een laag aanbrengen als de eerste al wat opgedroogd is.

Als je klaar bent, dan moet je de schildering niet meer aanraken, want dan heb je kans dat je deze beschadigt. Houd daarom het weckglas aan de bovenkant vast. Deze inkt zal enige dagen blijven plakken.

Weet je wát je kunt doen? Vraag of je moeder of je grote zus wat haarlak over je schildering spuit. Misschien mag dat voor één keer. Je schildering zal dan eerst wat mat worden, maar als de lak droog is, wordt je voorstelling weer zacht glanzend.

Met viltstiften

Heb je geen glasverf? Heb je ook geen ecoline? Heb je misschien dan een paar viltstiften?

Een viltstift - sommigen zeggen viltpen - lijkt op een dikke korte vulpen. Als je het dopje eraf haalt, dan zie je in plaats van een pen een stukje vilt zitten. In die viltpen zit inkt, die als je gaat tekenen door het vilt puntje uit de pen vloeit. Met een viltpen kun je prachtig op glas tekenen. Deze inkt is ook weer doorzichtig. Als je iets niet goed hebt gedaan kun je de inkt weg vegen met acetone.

Zo, nu weten jullie een heleboel manieren om glas te beschilderen. Er is vast iets bij dat jij óók kunt doen.

Veel plezier ermee!

T.P.-C.

De drie koningen

Je leest het op de gezichten van de drie koningen, hoe blij ze zijn dat de ster eindelijk stil bleef staan en ze de pasgeboren koning mogen gaan bezoeken. Een is er al afgestapt en staat op het punt met zijn geschenk naar binnen te gaan.

Het is altijd een feest wanneer er koningen in de kleurplaat voorkomen, want wat kun je daar niet alles voor gebruiken! En deze plaat is nu juist heel erg mooi.

Je mag pastel gebruiken, kleurstiftjes of kleurpotloden, ja zelfs waterverf; daar ben je helemaal vrij in, als het maar mooi wordt.

Weet je wat ik heb bedacht? De mooiste gekleurde plaat sturen we naar Mevrouw Labberton. Dan ziet ze dat we haar, na al de fijne dingen die ze in de voorafgaande jaren voor ons heeft bedacht, niet vergeten zijn.

Veel succes!

De ponyfarm op kerstmorgen

Een goede verhalenplaat kan je, als je er naar kijkt, zonder te praten een heel verhaal vertellen. Mij heeft deze plaat op die manier al zijn naam verraden.

Maar het kan natuurlijk best zijn dat hij jullie iets heel anders te vertellen heeft. Probeer het maar eens; een verhaal zal er stellig uitkomen.

Derde opgave

Bijbelse namen

Hier zie je vier enveloppen en op elke enveloppe een adres. Wel een beetje een raar adres, vind je niet? Ik weet niet of de brieven wel terecht zouden komen als ik ze in de bus deed . . .

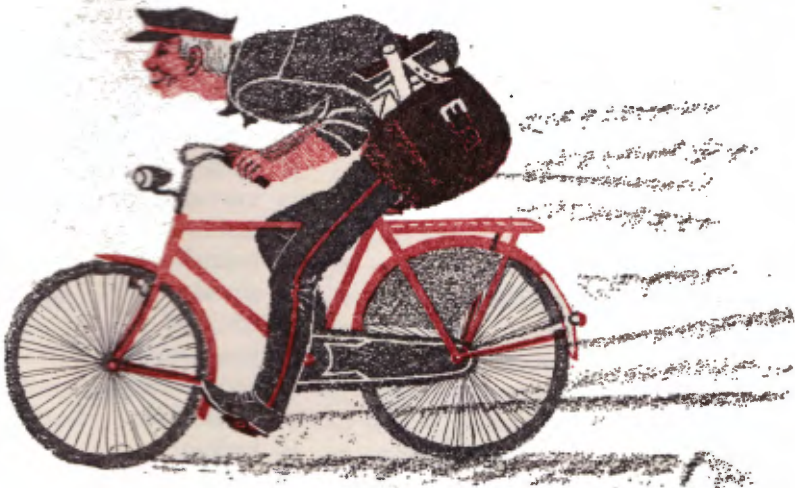
Maar dat doet er ook niet toe; het zijn heel bijzondere adressen. In elk heeft zich namelijk iemand verstoep, die in de bijbel voorkomt. Zoek maar net zo lang totdat je hem of haar gevonden hebt.

De Weledelgeb. Heer P. E. Truski
Koningsgracht 10
Amsterdam C

De Weledelgestr. Heer Mr. E. M. Arian
Slootstraat 8
Groningen

Mejuffrouw Ella Z. A. Rust
Vlierstraat 350
Den Haag

De Heer en Mevr. S. Imonalda-Mareen
Villalaan 1
Rotterdam

Kruiswoordpuzzel

Horizontaal

- 1 laagte
- 3 persoonlijk voornaamwoord
- 5 blijdschap
- 11 verbrande stof
- 12 overtreding van kerkelijke wet
- 13 voorzetsel
- 14 het zij zo
- 16 gevuld
- 17 lichaamsdeel
- 18 lidwoord
- 20 groep personen uit het kerstverhaal
- 22 hemellichaam
- 24 kloosterzuster
- 25 verwante groep, soms door huidkleur
- 26 voorwaarde
- 28 geleerden uit het kerstverhaal
- 30 muzieknoot
- 32 smal stuk hout
- 34 eerste woord van een sprookje
- 35 aanduiding voor mensen, dieren, dingen enz.
- 37 tijd voor kerstmis
- 40 ronde vorm
- 41 persoonlijk voornaamwoord
- 42 vind je aan de huisdeur
- 43 voederbak
- 45 kleur
- 49 rust
- 52 gebogen zwaard
- 54 zoen
- 56 feest in december
- 59 maakt de grond vruchtbaar
- 60 tuig voor de visvangst
- 61 betaalloket
- 62 hemellichaam
- 64 dier
- 66 toon, kan ook boom zijn
- 67 muziekinstrument
- 68 hemelgeest
- 72 edel metaal
- 75 dier
- 76 vind je in veel kledingstukken
- 77 meisjesnaam

- 78 Chinees gerecht
- 81 kip
- 82 lichaamsdeel
- 84 profetes in de tempel bij Simeon
- 85 hier kwamen de wijzen vandaan
- 88 ogenblik
- 90 den lezer heil (afkorting)
- 92 vogel
- 93 bevestiging
- 95 plaats in Gelderland
- 96 hertachtige dieren
- 97 ledematen
- 98 mannelijk schaap

Verticaal

- 1 handeling
- 2 deel van een wiel
- 3 naam uit het kerstverhaal
- 4 voegwoord
- 5 onbepaald telwoord
- 6 landbouwwerktuig
- 7 cadeaus
- 8 land in zee
- 9 lichaamsdeel
- 10 kapotte plek in leiding
- 15 waterplas, ingesloten
- 19 profeet
- 21 hemellichaam
- 23 deel van een schip
- 26 lengtemaat
- 27 soort schuur
- 28 vind je in gymnastieklokaal
- 29 persoonlijk voornaamwoord
- 31 klem
- 33 vrouwen naam uit de bijbel
- 35 taal in Europa
- 36 welriekende gomhars met bittere smaak
- 38 schijnsel
- 39 jongensnaam (afkorting)
- 42 oud vrouwtje
- 44 heldendicht
- 46 kerkvorst
- 47 getij

Het beschadigde vers

Op mijn schrijftafel hebben muizen 's nachts allerlei letters weggeknaagd uit dit versje. Het ziet er nu een beetje raar uit; maar jullie helpt me vast wel weer om het in orde te krijgen; de tweede regel rijmt met de vijfde, de derde met de vierde.

Als het je lukt, schrijf het vers dan netjes op en stuur het me toe.

De kinderen die graag tekenen mogen ook een tekening maken, gekleurd of ongekleurd, bij: *De kabouterkerstboom*

*Kabouters hebben 'n kerstboom versierd
met kaarsjes en spinrag en .l.e.*

*en Vingervlug heeft met oneindig ge..l.
een reus van een bruine kastanje v..g...
die glimt nog het mooiste van .l..*

*De schemer valt in, het boompje is klaar
Kabouters, 't is tijd te v.r..ij.e.*

*Maar toen Vuurolieg het a.n..e.nw.u
toen werd hij opeens klets...v.n.d.d..w
en zag geen kans meer te s.h.n.n*

*De engeltjes hebben 't gelukkig ge..ie.
Wat doen ze? Een sterretje .a..n!*

Ze zijn voor d..k..bij

't .o.o..j. t..u.

de li.h.j..gaan... , zo'n ster

k.n.e.v..g

En kij. m. .i. .a.rs... eens

s.ral..

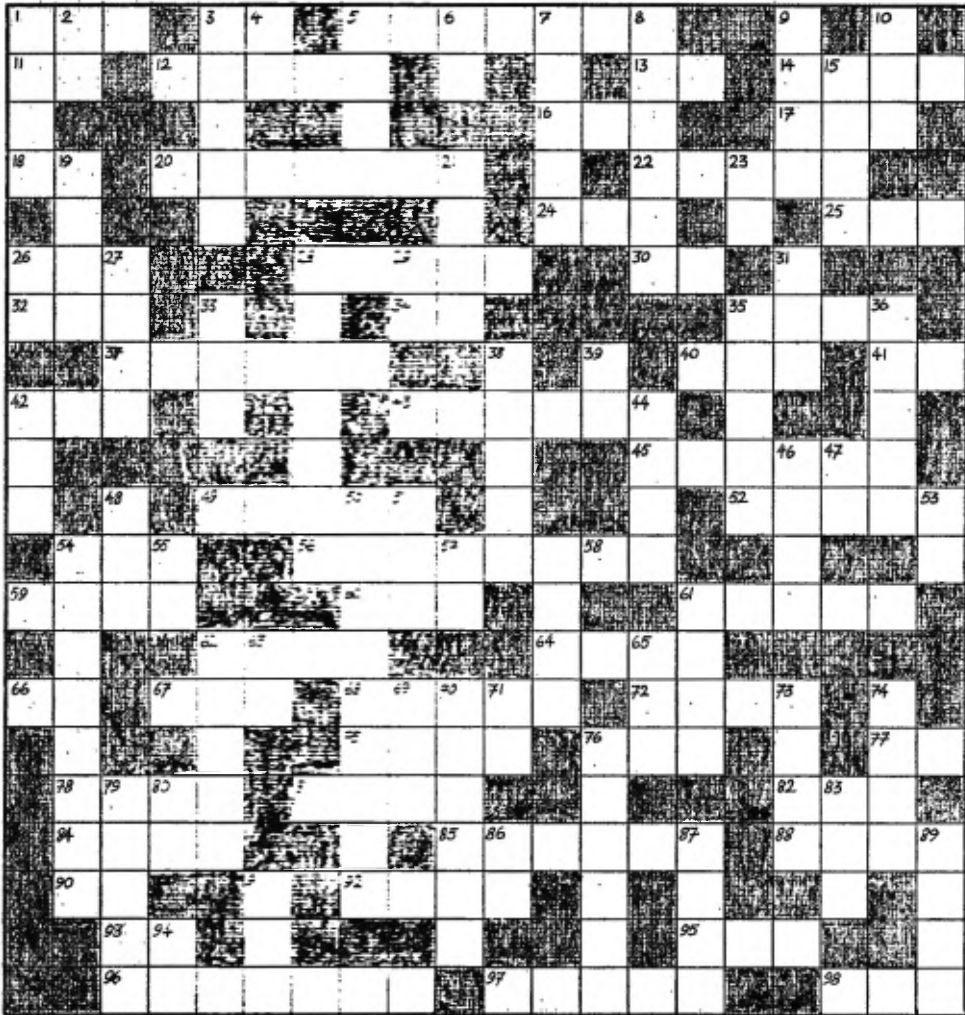
Zesde opgave

Drie rijen

Jullie zien hier drie rijen lettergrepen. Rij 3 moet blijven staan. Nu zoek je in rij 1 en 2 een lettergreep op die bij die in rij 3 moet worden geplaatst zodat je een woord (van drie lettergrepen dus) krijgt. Je mag geen lettergrepen die in de eerste kolom staan naar de tweede kolom brengen en omgekeerd. In de eerste kolom vind je dus steeds het eerste deel van het woord, in de tweede kolom het tweede en in de derde kolom het slot.

Als je zo alle zeventien woorden hebt gevonden kun je zien of je het goed hebt gedaan. De beginletters van de nieuw gevormde woorden vormen dan met elkaar een wens!

aan	maal	slag
inkt	zus	tje
noord	wij	kooi
rus	bid	vel
je	ge	tijd
leeuw	zel	zang
uit	steden	ding
u	pot	bord
kerst	er	licht
avond	le	lood
wad	ge	tocht
graan	te	koren
gan	ver	zee
kerk	zen	kindje
in	den	bed
e	en	ding
elf	op	loos

48 vervoermiddel

50 boom

51 eerste woord van een kerstlied

53 onderdeel van meubelstuk

54 versiering of feest

55 uitroep (afkorting)

57 heilig (afkorting)

58 gemalen graan

61 uurwerk

62 bijbelse vrouwenaam

63 muzieknoot of spil

65 echtgeno(o)t(e)

69 ontkenning

70 voldoende

71 bijwoord

73 feestelijke naamgeving

74 uitgedorste halmen

76 niet staan

79 naam voor klein meisje

80 met name (afkorting)

83 familielid

86 dier, voorkomend in de bijbel

87 tegenstelling van ja

89 niet kunnende spreken

91 verblijfplaats voor kippen

94 reeds

Hoe luiden de zinnen?

Kijk of je in onderstaande zinnestukjes één woord kunt vinden dat van achteren naar voren moet worden gelezen om een betere zin te krijgen. Schrijf iedere zin dan op zoals hij gaat worden.

- 1 Gisteren was er veel leven op het veld.
- 2 Moeder gebruikt een nap in de keuken.
- 3 Er zit een zwarte tak in de boom.

- 4 Jozef kon iedere moord verklaren.
- 5 Die zure moor smaakt niet lekker.
- 6 Voor mijn trap kun je best gaan zitten.
- 7 Neger trots komt in de tropen meer voor dan hier.
- 8 Van leem bakt men brood.
- 9 Heerlijk, zo'n peer met nootjes!
- 10 Hij neemt altijd het grootste leed.

Waar je aan moet denken

Je ziet, er is weer heel wat werk aan de winkel, maar leuk werk, zonder dreigende onvoldoendes!

Nu ga ik alleen nog maar verklappen hoe je een mooi boek kunt bemachtigen. Daar is geen 'geluk' bij, zoals bij loten bijvoorbeeld, maar het gaat alleen om het werk of dat goed is en een beloning waard.

Wie alle *zeven* opgaven goed heeft komt in aanmerking voor een eerste prijs.

De tweede prijzen zijn voor de kinderen die *zes* opgaven goed maar ook netjes oplossen.

En dan komt er een schat van *derde* prijzen, en wel voor hen die *drie* of *vier* of *vijf* opgaven zo goed gemaakt hebben, dat ik er 'prima' onder kan zetten.

Maar nu ben ik er nog niet. Er volgen nog acht regels waar je niet van mag afwijken. Lees ze dus drie maal over.

1 Elke opgave moet op een apart vel papier worden geschreven en worden voorzien van je naam, adres en leeftijd (je geboortedatum vooral niet vergeten). Als ik er niet uit op kan maken of je een jongen of een meisje bent, zet dat er dan ook nog bij (Hans, Wil- lie, Cor, Anne, enzovoort).

2 Frankeer je brieven goed. Brieven met strafport kan ik, hoe het me ook spijt, niet aannemen.

3 Gebruik alsjeblieft geen potlood of balpoint, maar pen en inkt. Alleen voor zieken maak ik desnoods een uitzondering, dus als het werkelijk niet anders kan.

4 Wie de kleurplaat graag terugontvangt moet daarvoor een losse postzegel insluiten (niet vastplakken).

5 Meerdere kinderen uit hetzelfde gezin mogen bij Uitgeverij Ploegsma, Keizersgracht 616, Amsterdam C, nog een of meer kleurplaten aanvragen.

6 Kinderen uit één gezin kunnen in één enveloppe inzenden, mits het werk goed gescheiden wordt gehouden (bijvoorbeeld met clips).

7 Alle inzendingen en brieven moeten worden gezonden aan Mevrouw D. A. Cramer-Schaap, Dijkhuizerweg 22, Epe, Gelderland, en wel vóór 20 januari 1965. Dit is de *uiterste* datum.

En dan nog een verzoek, waar ik, net als juffrouw Labberton vroeger, erg op gesteld ben. Laten de prijswinnaars vooral even de goede ontvangst van hun prijsboek berichten.

Nu heb ik niets anders meer op mijn hart dan dat ik jullie een goed Kerstfeest en een gelukkig Nieuwjaar toewens. Je

D.A.Cr.-Sch.

Meer boeken voor Kerstmis

Hieronder vindt U nog een aantal uitgaven, die welkom zijn bij de Kerstviering in elk gezin en op de zondagsscholen.

Bundels Kerstverhalen voor de jeugd

Mensen en dieren in de Kerstnacht *N. Basenau-Goemans* f 4.95
Het Kerstboek voor de jeugd *D. A. Cramer-Schaap* f 4.90
Kerstmis is gekomen *C. E. Pothast-Gimberg* f 3.95
Voor Kerstmis deze kant uit *Ruth Sawyer* f 4.90
Zij kwamen van verre *C. Wilkeshuis* f 4.25

Stille Nacht

gebonden f 5.90

50 kerstliederen met pianobegeleiding

Kinderen van één Vader

illustraties van Nans van Leeuwen
voor gezin en zondagsschool
3e druk
gebonden f 11.90

Een bundel van 200 liederen voor de jeugd met pianobegeleiding (waaronder de liederen uit 'Stille nacht'). Behalve oude bekenden werden tal van nieuwe composities en teksten opgenomen.

Bijbelse verhalen voor jonge kinderen

D. A. Cramer-Schaap
illustraties in vele kleuren van Alie Evers
voor kinderen van 4 tot 8 jaar
6e druk, herzien en uitgebreid
gebonden f 9.50

Van deze kleuterbijbel is nu een zesde, uitgebreide druk verschenen, waarin nieuwe verhalen en tekeningen zijn opgenomen.

Wij verheugen ons bijzonder, dat 'Bijbelse verhalen voor jonge kinderen' zo de weg naar de gezinnen heeft gevonden dat nu reeds, na enkele jaren, een zesde druk nodig is.

De Hervormde Raad voor Kerk en Gezin

Het illustratiewerk, dat een fris en speels karakter bezit, vertoont een voortreffelijke eenheid met de tekst. Wij kunnen niet anders zeggen dan dat wij van dit boek hebben genoten.

School en Godsdiens

Ploegsma uitgaven In de boekhandel verkrijgbaar. Prijzen vrijblijvend

